

Latvijas Dabas fonda

2008. gada darbības pārskats

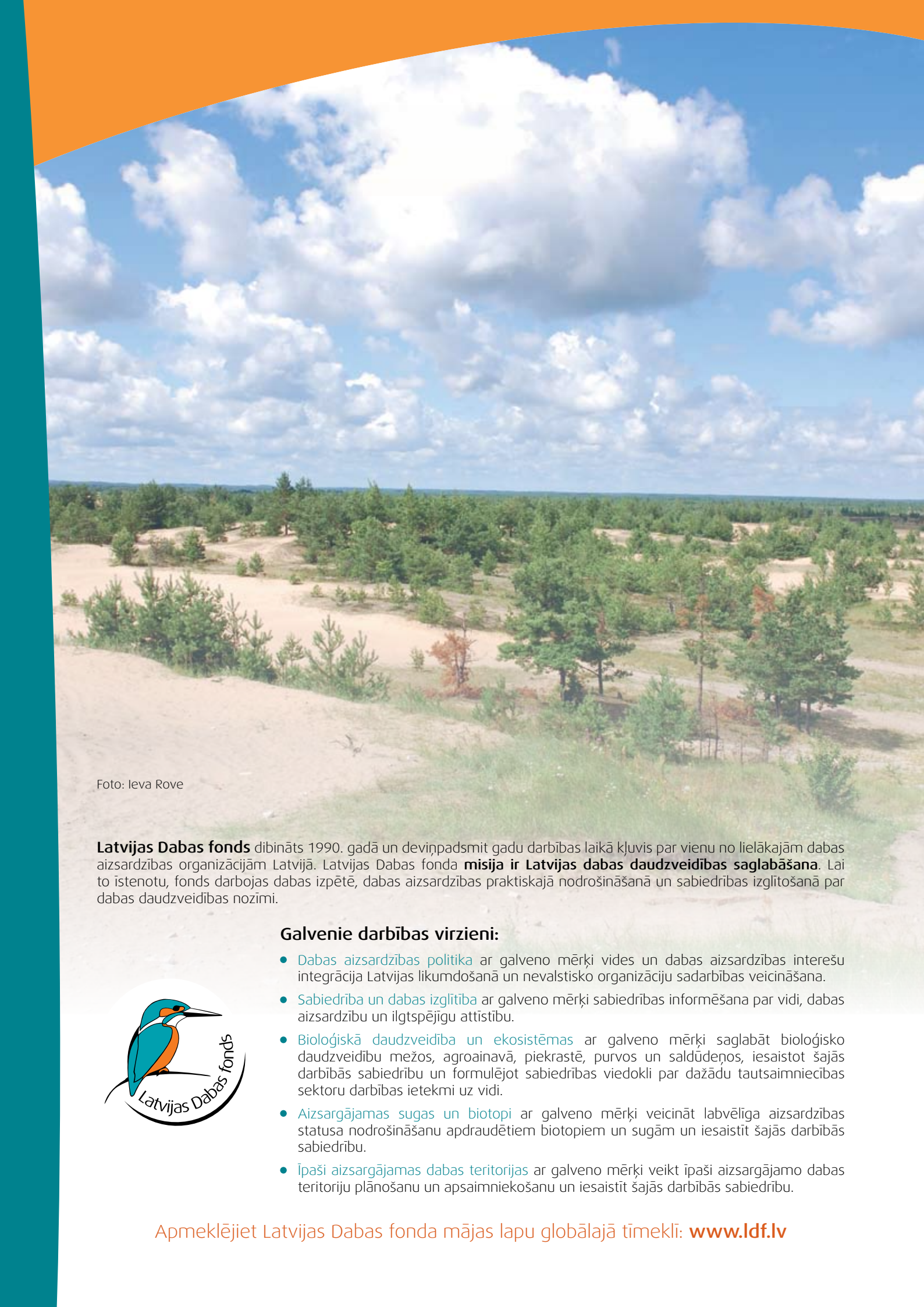

Foto: Ieva Rove

Latvijas Dabas fonds dibināts 1990. gadā un deviņpadsmit gadu darbības laikā kļuvis par vienu no lielākajām dabas aizsardzības organizācijām Latvijā. Latvijas Dabas fonda **misija ir Latvijas dabas daudzveidības saglabāšana**. Lai to īstenotu, fonds darbojas dabas izpētē, dabas aizsardzības praktiskajā nodrošināšanā un sabiedrības izglītošanā par dabas daudzveidības nozīmi.

Galvenie darbības virzieni:

- **Dabas aizsardzības politika** ar galveno mērķi vides un dabas aizsardzības interešu integrācija Latvijas likumdošanā un nevalstisko organizāciju sadarbības veicināšana.
- **Sabiedrība un dabas izglītība** ar galveno mērķi sabiedrības informēšana par vidi, dabas aizsardzību un ilgtspējīgu attīstību.
- **Bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmas** ar galveno mērķi saglabāt bioloģisko daudzveidību mežos, agroainavā, piekrastē, purvos un saldūdeņos, iesaistot šajās darbībās sabiedrību un formulējot sabiedrības viedokli par dažādu tautsaimniecības sektoru darbības ietekmi uz vidi.
- **Aizsargājamas sugas un biotopi** ar galveno mērķi veicināt labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanu apdraudētiem biotopiem un sugām un iesaistīt šajās darbībās sabiedrību.
- **Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas** ar galveno mērķi veikt īpaši aizsargājamo dabas teritoriju plānošanu un apsaimniekošanu un iesaistīt šajās darbībās sabiedrību.

Apmeklējiet Latvijas Dabas fonda mājas lapu globālajā tīmeklī: www.ldf.lv

Saturs

Ievads / Ainārs Auniņš	4
Dabas aizsardzības normatīvo aktu izstrāde un sabiedriskās domas veidošana par dabas aizsardzību Latvijā / Inga Račinska	5
Bioloģiskās daudzveidības atjaunošana militārajā poligonā un <i>Natura 2000</i> teritorijā „Ādaži” / Ieva Rove	6
Palieņu pļavu atjaunošana sugu un biotopu aizsardzībai / Inga Račinska	7
Purva biotopu aizsardzības plāna īstenošana Latvijā / Māra Pakalne	8
Ilgspējīga un dabai draudzīga tūrisma plānošana <i>Natura 2000</i> teritorijās / Baiba Strazdiņa, Daiga Brakmane	9
Dabas aizsardzības plānu izstrāde	10
Rāznas nacionālā parks / Ieva Rove	10
Moricsalas dabas rezervāts / Jānis Reihmanis	11
Grīņu dabas rezervāts / Liene Salmiņa	11
Pāvilostas pelēkās kāpas dabas liegums / Ieva Rove	12
Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu izstrāde deviņām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām / Jānis Reihmanis	12
Eiropas Padomes Putnu direktīvas izpildes nodrošināšana Latvijā / Ainārs Auniņš	13
Zivjērglis / Aigars Kalvāns	13
<i>Natura 2000</i> teritoriju monitorings	14
Augu un biotopu monitorings / Ainārs Auniņš	14
Bezmugurkaulnieku monitorings / Voldemārs Spuņģis	15
Zīdītāju monitorings / Gunārs Pētersons	15
Dabasdati.lv / Andris Klepers	16
Stāstu cikls „Izvēlies dabas aizsardzību!” / Daiga Brakmane	16
Dabas filmas skolēniem / Andris Klepers	17
Botāniskais ceļvedis pa Daugavpils un Krāslavas rajoniem / Liene Salmiņa	18
Pļavu apsaimniekošana dabas liegumā „Lielupes palienes pļavas” / Jānis Reihmanis	18
Latvijas dabas aizsardzības sistēma – krievu valodā / Stella Aļukēviča	19
„Pļava” – bioloģiski vērtīgu zālāju indikatorsugas / Nora Rustanoviča	19
Purvu ekskursijas vadīšanas apmācības seminārs / Māra Pakalne	20
Seminārs par sabiedrisko attiecību nozīmi dabas aizsardzības jomā strādājošajiem / Ilze Salna	20
Vislatvijas makulatūras vākšanas akcija un konkurss „Zaļākā klase” / Zaiga Pulkstene	21
Swedbank „zaļā filiāle” / Andris Klepers	21
Latvijas Dabas fonda darbinieki	22

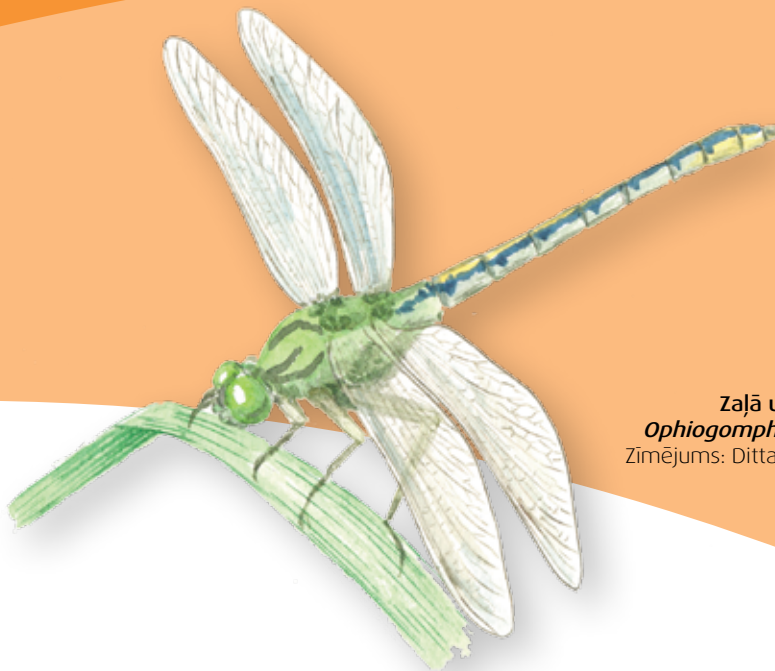
Foto: Viesturs Lārmanis

Foto: Jānis Reihmanis

Zaļā upjuspāre
Ophiogomphus cecilia
Zīmējums: Ditta Zagorska

Ievads

2008. gadu uzsākām ar pārvākšanos – janvārī LDF birojs pārcēlās ārpus Rīgas mūriem, uz Jaunmārupi. Tagad no mūsu logiem ikdienā redzam plašāku ekosistēmu spektru – mežu, upīti, lauksaimniecības zemes un to iemītniekus. Redzam arī tajās notiekošās izmaiņas – upe, kas tecēja gar mūsu logiem, vasarā tika pārvērsta par grāvi, bet pļaviņu tās malā aizņēma asfaltēts laukums. Šīs izmaiņas miniatūrā atspoguļo to, kas pašlaik notiek visā valstī – dažādu iemeslu dēļ dabisko un pusdabisko ekosistēmu platības un kvalitāte samazinās. Tāpēc mūsu darbība arī aizvadītajā gadā ir bijusi vērsta gan uz to, lai šīs izmaiņas dokumentētu, gan lai dabisko ekosistēmu bojāeju nepieļautu vai vismaz bremzētu.

Projektu ietvaros sekojām līdzi aizsargājamo biotopu, augu, zīdītāju un bezmugurkaulnieku sugu stāvoklim *Natura 2000* teritorijās, veicot to monitoringu. Tika izstrādāti dabas aizsardzības plāni divām ļoti lielām (Rāznas nacionālais parks un Ādažu aizsargājamo ainavu apvidus) un sešām mazākām īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām. Vēl deviņām teritorijām izstrādājām individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus. Noslēdzās arī divi LIFE-Daba projekti, kuru uzdevumos ietilpa ne vien dabas aizsardzības plānošana, bet arī plānu īstenošana. To ietvaros veicām apjomīgu aizsargājamo biotopu atjaunošanu un to kvalitātes uzlabošanu. Kā vienmēr, īpašu uzmanību pievēršām sabiedrības informēšanai un izglītošanai, gan izdodot dažādus informatīvus materiālus, gan vadot ekskursijas vai uzņemot filmas, gan plānojot un veicinot dabas tūrismu *Natura 2000* teritorijās. LDF aktīvi iesaistījies arī dabas aizsardzību regulējošo normatīvo aktu un valsts plānošanas dokumentu izstrādē un apspriešanā, sniedzot par tiem savus atzinumus un panākot nepieciešamo izmaiņu izdarīšanu tajos. Vairāk informācijas par mūsu īstenotajiem projektiem un aktivitātēm 2008. gadā jūs atradīsiet šajā gada pārskatā.

Pašlaik aktuāla ir pērn „negaidīti” piezagusies ekonomiskā krīze. Nu jāmeklē izeja un to, kā vienmēr, redz līdzekļu samazinājumā. Arī dabas aizsardzībai. Diemžēl krīzes gaisotnē netiek domāts ilgtermiņā un īslaicīga ekonomiskā labuma gūšanai tiek viegļu roku upurētas vērtības, kuru atjaunošana iespējama tikai ļoti ilgā laika periodā vai nav iespējama vispār.

Piedzīvojām valdības 22. decembra bezatbildīgo lēmumu par koku ciršanas apjoma palielināšanu valsts mežos, kas tika pieņemts, pilnībā ignorējot vides organizāciju un zinātnieku viedokli. Latvijas Dabas fonds kopā ar citām dabas aizsardzības organizācijām skaļi iebilda pret koku ciršanas apjoma palielinājumu, bet mēs netikām uzklausi. Neņemot vērā to, ka valsts pārvaldes lēmumu pieņemšanas procedūra teorētiski paredz konsultēšanos arī ar nevalstiskajām organizācijām. Savu lomu nospēlēja arī slepenības režīms, kādā šis lēmums tika gatavots – plašāka sabiedrība, arī mēs, par to uzzinājām vien dažas dienas iepriekš. Iespējams, uzzinot par to ātrāk, mūsu iespējas ietekmēt gala lēmumu būtu bijušas lielākas, piemēram, tajā panākot kompensējošo vai piesardzības pasākumu iestrādāšanu. Nav izslēgts, ka līdzīgus, tikpat bezatbildīgus lēmumus varam sagaidīt arī turpmāk. Tādēļ būsim uzmanīgi, sekosim līdzi notikumiem un mēģināsim tos ietekmēt! Ikviens LDF dibinātājs, darbinieks vai atbalstītājs šajā darbā var palīdzēt!

Ainārs Auniņš
LDF Padomes priekšsēdētājs

Dabas aizsardzības normatīvo aktu izstrāde un sabiedriskās domas veidošana par dabas aizsardzību Latvijā

2008. gadā Latvijas Dabas fonds aktīvi līdzdarbojies dabas aizsardzības interešu pārstāvībā gan stratēģisko dokumentu, gan normatīvo aktu izstrādē un piedalījies sabiedriskās domas veidošanā par dabas aizsardzību Latvijā.

Lai nodrošinātu Latvijas Dabas fonda līdzdalību šajos procesos, kopš 2007. gada septembra saņemts finansējums no Eiropas ekonomikas zonas Finanšu instrumenta, Norvēģijas finanšu instrumenta un – ar Sabiedrības Integrācijas fonda starpniecību – no Latvijas valsts projekta „**Atbalsts Latvijas Dabas fonda līdzdalībai sabiedrības iesaistīšanas un lēmumu pieņemšanas procesos dabas aizsardzības jomā**” īstenošanai.

Norises laiks: 2007. gada septembris – 2009. gada decembris

Finansētāji: Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta programma un Latvijas valsts ar Sabiedrības Integrācijas fonda starpniecību

Norises vieta: visa Latvija

Projekta vadītāja: Inga Račinska

Mērķis:

Lai realizētu indivīdu tiesības uz tīru un dabisku vidi, Latvijas Dabas fonda darba darbības mērķis ir dabas daudzveidības saglabāšana Latvijā, atbalstot Eiropas Savienības vispārējo mērķi „Bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apturēšanā līdz 2010. gadam”. Projekts atbalsta Latvijas Dabas fonda pamatdarbību, veicinot nevalstiskās organizācijas līdzdalību plānošanā un lēmumu pieņemšanā dabas aizsardzības jomā Latvijā.

LDF darbinieki 2008. gadā sabiedriskā kārtā piedalījušies 14 dažāda līmeņa konsultatīvo padomju darbā:

- Vides ministrijas vides konsultatīvā padome;
- Zemkopības ministrijas mežu konsultatīvā padome;
- Latvijas Vides aizsardzības fonda konsultatīvā padome;
- Meža attīstības fonda konsultatīvā padome „Dabas aizsardzība un pārvaldība”;
- Medību saimniecības attīstības fonda konsultatīvā padome;

- Lielupes upes baseina konsultatīvā padome;
- Ķemeru nacionālā parka konsultatīvā padome;
- Gaujas nacionālā parka konsultatīvā padome;
- Slīteres nacionālā parka konsultatīvā padome;
- Lubāna mitrāju kompleksa konsultatīvā padome;
- Lauku attīstības programmas 2007-2013. gadam uzraudzības komiteja;
- Lauku attīstības programmas vadības grupa;
- Valsts Lauku tīkla sadarbības padome;
- Mežu sertifikācijas padome.

Likumdošanā noteiktajā kārtībā sniegti atzinumi par 13 normatīvajiem aktiem, kā arī nosūtītas vēstules valsts institūcijām par dažādiem ar dabas daudzveidības saglabāšanu saistītiem aspektiem. Īpaša uzmanība 2008. gadā pievērsta Lauku Attīstības programmas ieviešanas uzraudzībai, mežu apsaimniekošanas politikai un aizsargjoslu likuma grozījumiem.

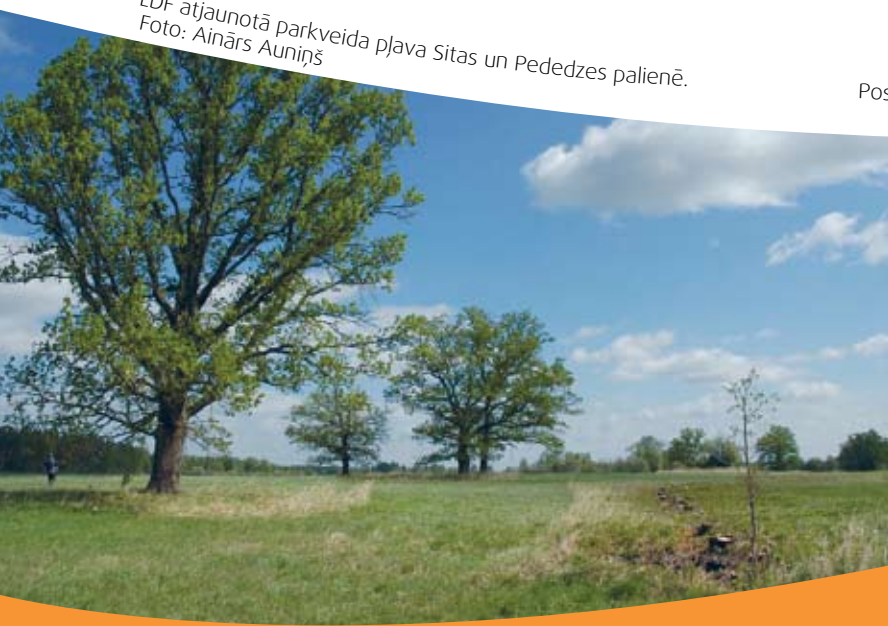
LDF veicinājis informētas un aktīvas sabiedrības attīstību dažādos veidos:

- piedaloties raidījuma „Zaļais īpašums” filmēšanā par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanas problēmām un dabas filmu tapšanā;
- īstenojot informatīvus pasākumus studentiem – LDF otrās otrdienas;
- sagatavojot un uzturot plašai sabiedrībai pieejamu globālā tīmekļa vietni dabasdati.lv;
- piedaloties Latvijas vides nevalstisko organizāciju un profesionālo asociāciju sanāksmē – Nevalstisko organizāciju Vides Forumā, tajā vadot darba grupu „Dabas aizsardzība un pārvaldība” un piedaloties Nevalstisko organizāciju Foruma rezolūcijas sagatavošanā;
- 18. un 19. jūlijā piedaloties Positivus AB mūzikas festivālā ar dabas skaņu telti.

LDF veicina Latvijas dabas aizsardzības problēmu risināšanu arī globālā mērogā, piedaloties tādu starptautisku organizāciju kā Eiropas Vides biroja (EEB), CEE-WEB for Biodiversity un Planta Europa darbā. 2008. gadā fonda pārstāvji piedalījās CEE-WEB dalīborganizāciju sanāksmē, turpināja līdzdarboties Eiropas militāro poligonu programmā un piedalījās divpusējā tikšanās ar Ladislavu Miko, vides ģenerāldirektoru Eiropas Komisijā.

Inga Račinska

LDF atjaunotā parkveida pjava Sitas un Pededzes palienē.
Foto: Ainārs Auniņš

Positivus AB festivāla apmeklētāji ieklausās dabas skaņās.
Foto: Zaiga Pulkstene

Karavīri veic dabas monitoringu.
Foto: Ieva Rove

Smilšaino dzīvotņu mozaika aktīvi izmantotajā poligonā daļā.
Foto: Ieva Rove

Bioloģiskās daudzveidības atjaunošana militārajā poligonā un *Natura 2000* teritorijā „Ādaži”

Norises laiks: 2007. gada jūnijs – 2009. gada decembris

Finansētāji: Eiropas Komisijas LIFE-Daba programma, Latvijas Republikas Vides ministrija, Nacionālie bruņotie spēki, Dabas aizsardzības pārvalde

Projektu realizē: Aizsardzības īpašumu valsts aģentūra

Sadarbības partneri: Latvijas Dabas fonds, Nacionālie bruņotie spēki, Dabas aizsardzības pārvalde, Aizsardzības īpašumu valsts aģentūra, Latvijas Republikas Vides ministrija

Norises vieta: militārajā poligonā „Ādaži” ietilpstošais aizsargājamo ainavu apvidus „Ādaži” Rīgas rajonā, Ādažu un Sējas novados

LDF darbības vadītāja projekta: Ieva Rove

Mērķi:

- saskaņot dabas aizsardzības un militārās intereses;
- atjaunot militārā poligona un *Natura 2000* teritorijas dabas vērtību un nodrošināt tām labvēlīgu aizsardzības statusu;
- izglītot militārpersonas dabas aizsardzības jautājumos;
- nodrošināt sadarbību ar citu militāro *Natura 2000* teritoriju apsaimniekotājiem.

LDF darbojas Ādažu teritorijā kopš 1999. gada, pētot dabas vērtības, un ir piedalījies aizsargājamo ainavu apvidus dibināšanā. LDF līdzdarbojas projektā, izstrādājot dabas aizsardzības plānu, apmācot militārpersonas par dabas aizsardzību un sniedzot konsultācijas par biotopu apsaimniekošanu. Fonda pārstāvji sadarbojas arī ar citu militāro *Natura 2000* teritoriju apsaimniekotājiem.

Projekta teritorija – aizsargājamo ainavu apvidus „Ādaži” (6 131 ha) – ir daļa no lielākā (7 784 ha) aktīvā militārā poligona Baltijas valstīs. Militārās darbības poligonā aizsākās jau 1934. gadā, taču tagad ainavu apvidus iekļauts *Natura 2000* un starptautiski putniem nozīmīgu vietu sarakstā.

Aizsargājamā dabas teritorija ir dibināta 2004. gadā, lai saglabātu regulāras militārās darbības rezultātā Latvijā veidojušos retus biotopus – Baltijā lielākās sauso virsāju platības un klajas iekšzemes kāpas ar kāpsmildzenes pļāvām, zilganās molinijas pļavas un mezotrofos ezerus, kā arī ievērojamu skaitu īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu. Ainavu apvidus iekļauj 1999. gadā dibināto dabas liegumu „Lieluikas un Mazuikas ezeri” 192 ha platībā. Lai nodrošinātu saglabāšanu, daļai teritorijā sastopamo sugu sabiedrību un biotopu ir nepieciešami regulāri traucējumi, ko rada militāra darbība.

Dabas aizsardzības plānu aizsargājamo ainavu apvidum „Ādaži” LDF izstrādāja 2007.–2008. gadā.

Ainavu apvidū nepārtraukti notiek militārās mācības, kas gan palīdz uzturēt dažādas dabas vērtības, gan var tās potenciāli apdraudēt. Ādažu teritorijas dabas aizsardzības plāns ir Latvijā pirmais plāns militāram poligonam, kas dod iespēju sabalansēt dabas aizsardzības un militārās teritorijas prioritātes ilgtermiņā.

Plāna izstrādes ietvaros veikta teritorijas papildus izpēte un pilna tās kartēšana saskaņā ar Latvijas biotopu klasifikāciju. Papildus novērtēts arī biotopu stāvoklis.

Teritorijas saglabāšanas ideālie

jeb ilgtermiņa mērķi ir:

- Nesamazinās ilgstošu dabas procesu un militāro darbību mijiedarbības rezultātā izveidojušies atklātu smiltāju, iekšzemes kāpu un virsāju biotopi ar tos apdzīvojošām augu un dzīvnieku sugām, to apsaimniekošanai galvenokārt tiek izmantots militāro darbību potenciāls.
- Ilgstoši neskartie traucējumu jutīgie biotopi – Mazuikas ezers un slapjie meži neregulēto upju ielejās ar tos apdzīvojošām sugām – tiek saglabāti bez iejaukšanās to dabisko procesu norisē.
- Ādažu īpaši aizsargājamā dabas teritorijā nodalītas funkcionālās zonas ar dažādu aizsardzības režīmu (stingrā, regulējamā režīma, dabas lieguma, dabas parka un ainavu aizsardzības zonas), lai nodrošinātu dabas aizsardzību un teritorijas attīstību. Papildus ieteiktajam funkcionālajam zonējumam plānots sezonas liegums no 15. marta līdz 15. maijam melnā stārķa, medņa un rubeņu aizsardzībai.

Dabas aizsardzības plāns apstiprināts 2008. gada 1. decembrī ar Vides ministrijas rīkojumu Nr. 405.

2008. gadā LDF speciālisti izstrādāja Latvijā un Eiropā pirmo dabas vērtību monitoringa programmu un rokasgrāmatu karavīriem, lai varētu regulāri novērtēt aktīvā militārā poligona „Ādaži” stāvokli. Realizējot monitoringu un noklausoties militārā dienesta apmācību programmu lekciju veidā, tiks paaugstināts karavīru un poligona izmantotāju izglītības līmenis par dabas aizsardzības jautājumiem un veicināta ilgtspējīga dabas vērtību pastāvēšana Ādažu poligonā. Ir sagatavoti mācību materiāli un tests karavīru zināšanu pārbaudei.

LDF speciālisti sagatavoja informatīvu izglītojošu stendu militārpersonu izglītošanai par dabas vērtībām Ādažu poligonā. Stendā ietverta informācija par pieciem dominējošajiem biotopiem poligonā un piecām, militārpersonu pamanītām un interesējošām, retām un īpaši aizsargājamām sugām.

Ieva Rove

Palieņu pļavu atjaunošana sugu un biotopu aizsardzībai

Norises laiks: 2004. gada oktobris – 2008. gada jūnijs

Finansētājs: Eiropas Komisijas LIFE-Daba programma, Latvijas Republikas Vides ministrija, ANO Attīstības programma (Pasaules vides fonds) un visi projektā iesaistītie partneri. Projekta pabeigšanai saņemts kredīts SEB bankā

Sadarbības partneri: Dabas aizsardzības pārvalde, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Latvijas Ornitoloģijas biedrība un 21 pagastu pašvaldība: Alsungas pagasta padome, Ances pagasta padome, Burtnieku novada dome, Burtnieku pagasta padome, Dundagas pagasta padome, Durbes novada dome, Dvietes pagasta padome, Ērgemes pagasta padome, Ilūkstes novada dome, Jelgavas pilsētas dome, Jeru pagasta padome, Kalnciema pilsētas dome, Litenes pagasta padome, Līvberzes pagasta padome, Rugāju pagasta padome, Sedas pilsētas dome, Sēļu pagasta padome, Stradu pagasta padome, Valgundes novada dome, Valkas pagasta padome, Vīpulkas pagasta padome

Norises vietas: *Natura 2000* teritorijās visā Latvijā – Sitas un Pededzes palieņi, Mugurves pļavas, Pededzes lejtece, Dvietes palieņi, Burgas pļavas, Sedas purvs, Vidusburtnieki, Rūjas palieņi, Burtnieku ezera pļavas, Lielupes palieņu pļavas, Svētes palieņi, Kalnciema pļavas, Raķupes ieleja, Durbes ezera pļavas un Užavas augštece

Projekta vadītāja: Inga Račinska

Mērķi:

- atjaunot 15 nozīmīgākās palieņu teritorijas un *Natura 2000* vietas Latvijā, lai veicinātu vairāku Eiropas Savienības nozīmes biotopu (parkveida pļavas, upju palieņu pļavas, mēreni mitras pļavas u. c.) un sugu (grieze, ķikuts, mazais ērglis u. c.) labvēlīgu aizsardzības statusu;
- nodrošināt atjaunoto teritoriju tālāku apsaimniekošanu, veicinot zemes īpašnieku iesaistīšanos dabai draudzīgā palieņu apsaimniekošanā.

2008. gads bija projekta noslēguma gads, tāpēc pārskatā apkopoti kopējie projekta rezultāti, kas sasniegti visā projekta īstenošanas laikā. Tie sadalīti vairākās daļās: Sagatavošanās pasākumi, tai skaitā projekta teritoriju zemes īpašnieku datu bāzes izveide, informācijas apkopošana un kartēšana. Projekta ietvaros 2004. un 2005. gadā notika 15 ievadsemināri visās projekta teritorijās un pašvaldībās.

Teritoriju apsaimniekošanas plānošana. Īstenota 14 dabas aizsardzības plānu izstrāde un to sabiedriskā apspriešana,

lai saskaņotu dabas aizsardzības un ekonomiskās attīstības intereses projekta teritorijās. Veikta normatīvo aktu analīze un sagatavotas rekomendācijas Vides un Zemkopības ministrijām normatīvo aktu uzlabojumiem, lai nodrošinātu dabai draudzīgu un ilgtspējīgu palieņu apsaimniekošanu Latvijā. Lai novērtētu apsaimniekošanas darbību efektivitāti, kopš 2005. gada notiek putnu sugu un veģetācijas monitorings projekta teritorijās.

Zemes īpašnieku un apsaimniekotāju kapacitātes palielināšana. 2006. gadā uzsāktas un līdz 2008. gadam īstenotas apmācības par ES atbalsta maksājumiem Lauku attīstības programmas Agrovīdzes pasākuma ietvaros. Zemes īpašnieki un apsaimniekotāji piedalījās pieredzes apmaiņas braucienos uz Igauniju, Somiju un Zviedriju. Zemes īpašnieku un apsaimniekotāju izglītošanai sagatavoti arī bukleti un dabas aizsardzības plānu kopsavilkumi.

Biotopu atjaunošanas pasākumi veikti, lai palielinātu apdraudēto palieņu pļavu un parkveida pļavu platības un nodrošinātu dzīvotni aizsargājamām sugām. Šī aktivitāšu grupa ir nozīmīgākā un apjomīgākā projekta aktivitāšu grupa, tās pirmie rezultāti jau uzskatāmi dabā (atjaunotās pļavas), bet ilglaicīgie rezultāti (uzlabojies sugu un biotopu aizsardzības statuss), būs novērtējami pēc ilgāka laika. Projekta laikā pielietotās metodes bija krūmu ciršana, krūmu sakņu iznīcināšana, parkveida pļavu atjaunošana, žogu uzstādīšana, kontrolētā dedzināšana un pirmreizējā pļauja. Visi biotopu atjaunošanas darbi veikti ārpus putnu ligzdošanas sezonas – darbi nebija pieļaujami laika periodā no 1. aprīļa līdz 15. jūlijam. Tāpat jānorāda, ka 95% no visiem biotopu atjaunošanas līgumiem noslēgti ar zemes īpašniekiem un tie paši veica atjaunošanas darbus savos īpašumos. Kopumā atjaunoti vairāk kā 2 500 ha palieņu biotopu.

Sabiedrības informēšana un rezultātu izplatīšana. Liela uzmanība pievērsta projektā iesaistīto 800 zemes īpašnieku un apsaimniekotāju izglītošanai. Kopā izdoti 13 teritoriju informatīvie bukleti un četras tematiskās brošūras. Visiem dabas aizsardzības plāniem izdoti un izplatīti to kopsavilkumi ar bagātīgu ilustratīvo materiālu, kas domāti zemes īpašniekiem un apsaimniekotājiem. Veikta 32 informācijas stendu uzstādīšana teritorijas apmeklētājiem. Pieredzes nodošanai, organizēts pļavu apsaimniekošanas seminārs, pieredzes apmaiņas braucieni un semināri, sagatavota rokasgrāmata par biotopu apsaimniekošanu.

Inga Račinska

Lielupes palieņu pļavu stendu atklāj Jelgavas pilsētas mērs Andris Rāviņš.
Foto: Jānis Reihmanis

Pļavu pļaušana Dvietes palieņē.
Foto: Jānis Reihmanis

Starptautiskā purvu semināra dalībnieki iepazīs ar Latvijas purvu vērtībām klātienē.
Foto: Māra Pakalne

Katram ir iespēja pastaigāties Vasenieku purvā pa purva laipu.
Foto: Māra Pakalne

Purva biotopu aizsardzības plāna īstenošana Latvijā

Norises laiks: 2004. gada septembris – 2008. gada decembris

Finansētājs: Eiropas Komisijas LIFE-Daba programma un visi projektā iesaistītie partneri. Projekta pabeigšanai saņemts kredīts SEB bankā

Sadarbības partneri: Rīgas meža aģentūra, Dabas aizsardzības pārvalde, AS „Latvijas valsts meži”, Meža pētišanas stacija, Latvijas Valsts Mežzinātnes institūts „Silava”, Valsts Vides dienesta Ventspils reģionālā vides pārvalde, AS „Olaines kūdra”, Olaines vēstures un mākslas muzejs, Usmas pagasta padome, Puzes pagasta padome, Aiviekstes pagasta padome, Kalsnavas pagasta padome, Vietalvas pagasta padome, Popes pagasta padome, Mārupes pagasta padome, Babītes pagasta padome

Norises vietas: dabas liegumi un *Natura 2000* vietas – Cenas tīrelis, Stiklu purvi, Klāņu purvs un Vesetas palienes purvs

Projekta vadītāja: Māra Pakalne

Mērķis: projekta vietās īstenot prioritāros purvu aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumus, ko nosaka 2003. gadā izstrādātais Purva biotopu aizsardzības plāns.

2008. gada 1. decembrī veiksmīgi noslēdzās EK „Purvu” LIFE projekts. Tā gaitā īstenotas plānotās 24 projekta aktivitātes purvu aizsardzībai un apsaimniekošanai.

Nozīmīgākais projekta rezultāts 2008. gadā bija grāmatas „Purvu aizsardzība un apsaimniekošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Latvijā” izdošana. Tajā publicēts 31 raksts, kuros 16 eksperti ir apkopojuši pieredzi gan izstrādājot dabas aizsardzības plānus projekta teritorijām – Cenas tīrelim, Stiklu purviem, Klāņu purvam un Vesetas palienes purvam, gan veicot purvu apsaimniekošanas pasākumus. Grāmata sniedz informāciju par dabas vērtībām – floru, faunu un biotopiem. Tā ietver arī rekomendācijas kūdras aizsprostū būvei uz purva nosusināšanas grāvjiem, kā arī torņu un laipu būvei. Grāmata sniedz pārskatu purva patstāvīgo gruntsūdens līmeņa un purva biotopu monitoringa rezultātiem pirms un pēc purva apsaimniekošanas pasākumu veikšanas.

2008. gadā nozīmīgs bija projekta Starptautiskais seminārs „Augsto purvu aizsardzība un apsaimniekošana”, kas notika no 30. jūnija līdz 4. jūlijam. Tajā piedalījās purvu eksperti un interesenti ne tikai no Latvijas, bet arī no Lietuvas, Čehijas, Francijas un Krievijas. Semināra

programma ietvēra mutiskos un stenda ziņojumus ne tikai par LIFE projekta „Purvi” rezultātiem, bet arī citu LIFE projektu pieredzi Teiču rezervātā, Lubānas mitrājos un Ķemeru nacionālajā parkā, kā arī par purvu pētījumiem citās valstīs. Interesantas diskusijas un pieredzes apmaiņa notika ekskursiju laikā uz projekta vietām, kur semināra dalībniekiem bija iespēja iepazīties ar purvu apsaimniekošanas un monitoringa rezultātiem projekta ekspertu vadībā.

2008. gadā pabeigta projekta filma „Dzīve purvā”, kura ir sagatavota gan latviešu, gan arī angļu valodā. Tā sniedz pārskatu par nozīmīgākajiem projekta pasākumiem – dabas aizsardzības plānu izstrādes gaitu, aizsprostu, laipu un torņu būvi, semināriem, kā arī atspoguļo purva vērtības un nozīmi dabā.

Projekta rezultāti ietver arī apsaimniekotās medņu rieta vietas 61,7 ha platībā Stiklu un Klāņu purvos.

Noslēgumā publicēts projekta pārskats latviešu un angļu valodā. Tas ietver informāciju par projekta vietām, projekta uzdevumiem un galvenajiem pasākumiem, sniedz kopsavilkumu par projekta vietās sastopamajām Latvijā un Eiropā aizsargājamām sugām un biotopiem, purvu apsaimniekošanas un projekta informatīvi izglītojošiem pasākumiem – par semināriem un bukletiem, par materiāliem skolēniem un skolotājiem un par Purva dienām, kas organizētas projekta vietās sadarbībā ar projekta partneriem.

Projekta noslēgumā organizēti semināri Jaunkalsnavā, Usmā un Olainē, kuros sniegts pārskats par projektā realizēto aktivitāšu rezultātiem, īpaši uzsverot projekta apsaimniekošanas pasākumu un patstāvīgo novērojumu rezultātus. Semināros demonstrēta projekta filma „Dzīve purvā”. Katru no semināriem noslēdza ekskursija uz Cenas tīreļa, Vasenieku purvu un Vesetas palienes purva laipām. Vesetas palienes purva laipa izbūvēta par projekta sadarbības partnera – Meža pētišanas stacijas – līdzekļiem un atklāta projekta noslēguma seminārā. Semināra dalībniekiem izdalīti projekta izglītojošie materiāli un Jaunkalsnavā atvērta projekta ietvaros sagatavotā Purvu fotoizstāde.

Māra Pakalne

Ilgspējīga un videi draudzīga tūrisma plānošana *Natura 2000* teritorijās

Norises laiks: 2008. gada maijs – 2011. gada aprīlis

Finansētāji: Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta līdzekļi

Projektu realizē: Latvijas Lauku tūrisma asociācija "Lauku ceļotājs"

Sadarbības partneris: Latvijas Dabas fonds

LDF realizētā aktivitāte: Tūrisma attīstības plānu izstrāde četrām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām Latvijā

LDF aktivitātes norises laiks: 2008. gada jūnijs – 2010. gada novembris

Norises vietas: Rāznas nacionālais parks, Abavas senlejas dabas parks, Dvietes palienes dabas parks un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta piekraste

LDF darbības vadītāja projektā: Baiba Strazdiņa

Mērķis: bioloģiskās daudzveidības un dabas resursu saglabāšanas un racionālas izmantošanas veicināšana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos, sekmējot līdzsvarotu un plānotu tūrisma attīstību atbilstoši ilgtspējīgas attīstības pamatprincipiem.

Projekta ietvaros tiek izstrādāti četri īpaši aizsargājamo teritoriju tūrisma attīstības plāni, sagatavotas vadlīnijas tūrisma uzņēmējiem aizsargājamo teritoriju apsaimniekošanai un tūrisma organizēšanai, pilnveidoti zaļie padomi ceļotājiem un izdoti pieci videi draudzīga tūrisma ceļveži. LDF projektā ir atbildīgs par tūrisma attīstības plānu sagatavošanu. 2008. gada vasarā uzsākta Rāznas nacionālā parka un Abavas senlejas dabas parka tūrisma plāna izstrāde. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta piekrastes un Dvietes palienes dabas parka plānus plānots sākt 2009. gada pavasarī.

Pirmajos projekta darbības mēnešos veikta teritoriju apsekošana un pieejamās informācijas apkopošana, sagatavots esošo un potenciālo tūrisma resursu, tūrisma produktu un tūrisma ietekmju novērtējums, izstrādāti priekšlikumi konstatēto negatīvo ietekmju mazināšanai. Turpmākajos projekta darbības mēnešos tiks noteikti teritoriju tūrisma attīstības mērķi un uzdevumi, izstrādāti rīcības plāni un mārketinga stratēģijas, sagatavoti plānu ieviešanas iespēju novērtējumi un veikti iespējamo ekonomisko ieguvumu aprēķini.

Pirmajos projekta darbības mēnešos daudz laika veltīts, lai tūrisma nozarē iesaistītos aicinātu līdzdarboties attīstības plānu izstrādē. Organizēti ievadsemināri, informētas pašvaldības, Rāznas nacionālā parka konsultatīvās padomes un Abavas ielejas attīstības centra valdes pārstāvji. Latvijas likumdošana nereglamentē nedz plānu izstrādi, nedz to ieviešanu. Tāpēc tos būs iespējams realizēt tikai tad, ja tūrisma uzņēmēji, pašvaldību darbinieki, aizsargājamo teritoriju pārvaldītāji un citi tūrisma nozarē iesaistītie būs gatavi iesaistīties plānu izstrādē un līdz ar to arī ieviešanā.

Lai izzinātu vietējo tūrisma uzņēmēju un teritoriju apmeklētāju skatījumu uz tūrisma attīstības iespējām un problēmām, veikta tūrisma uzņēmēju un apmeklētāju intervēšana. Lai sekmētu tūrisma iesaistīto pušu sadarbību, organizēti pieredzes apmaiņas braucieni un dažādu tūrisma nozaru pārstāvju – tūrisma informācijas centru darbinieku, zirgu īpašnieku u.tml. – sanāksmes. Pieredzes apmaiņas braucienos līdzī devās mediju pārstāvji, redzēto atainojot Latvijas televīzijas raidījumā „Zaļais īpašums”. Lai sekmētu jaunu dabai draudzīgu tūrisma produktu izveidi, organizēti apmācību semināri par dabai draudzīgu tūrisma produktu veidošanu, kuros tūrisma uzņēmējiem kopā ar ekspertiem bija iespēja strādāt pie jaunu dabai draudzīgu tūrisma produktu idejām.

Lai plānu izstrādes laikā konstatētās tūrisma attīstības problēmas risinātu valstiskā līmenī, projekta partneris LLTA „Lauku ceļotājs” organizēja atklātu diskusiju par tūrisma attīstības un tūrisma objektu apsaimniekošanas problēmām. Diskusijā piedalījās vairāku ministriju, reģionālo plānošanas aģentūru, pašvaldību un aizsargājamo dabas teritoriju administrāciju pārstāvji, tūrisma eksperti un tūrisma uzņēmēji.

Plānu izstrādes laikā tiek domāts par to, lai teritoriju tūrisma attīstība virzītos ilgtspējīga tūrisma virzienā, plānu ieviešanas rezultātā teritoriju dabas un kultūras vērtības tiktu saglabātas un projekta teritorijas kļūtu par atpazīstamiem tūrisma galamērķiem ar sakārtotu infrastruktūru un kvalitatīviem, reģionu reprezentējošiem produktiem, kurās saimnieko ar dzīvi apmierināti, par teritoriju lepnī tūrisma iesaistīti cilvēki.

Tā kā Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības plāna izstrādes laikā tapa arī teritorijas dabas aizsardzības plāns, daļa no tūrisma attīstības plāna idejām iekļautas dabas aizsardzības plānā.

**Daiga Brakmane,
Baiba Strazdiņa**

Sudmaļu ūdenskritums Abavas senlejas dabas parkā.
Foto: Baiba Strazdiņa

Rudo kumeļu pauguru saimnieki iepazīstina ar Rāznas nacionālajam parkam raksturīgām tūrisma iespējām – braucieniem ar Latvijas rikšotājiem.
Foto: Baiba Strazdiņa

Dabas aizsardzības plāna sabiedriskajā apspriešana.
Foto: Artūrs Škute

Ainava Rāznas ezera apkārtnē.
Foto: Ieva Rove

Dabas aizsardzības plānu izstrāde

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plāna uzdevums ir saskaņot dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas, reģiona attīstības, tūrisma un citas intereses tā, lai tiktu saglabātas teritorijas dabas vērtības. Plāns nosaka nepieciešamo dabas aizsardzības un pieļaujamo saimniecisko darbību, atbilstoši teritorijas zonējumam. Dabas aizsardzības plāni ir saistoši visu līmeņu teritorijas plānojumiem un teritorijas apsaimniekotājiem.

Katra dabas aizsardzības plāna izstrādes sākumā tiek veikta teritorijas apsekošana, augu, dzīvnieku un biotopu inventarizācija un nereti kartēšana, kas nodrošina teritorijas vērtību apzināšanu un līdz ar to kvalitatīvāku aizsardzību un apsaimniekošanu. Plāna izstrādi uzrauga Dabas aizsardzības pārvaldes vai īpaši aizsargājamās dabas teritorijas administrācijas pārstāvis, iesaistīto pašvaldību un citu iesaistīto pušu Pārstāvji. Teritorijas administrācija vistiešāk piedalās plāna izstrādē, jo nākotnē tas būs dokuments, kurā būs norādīts, kā pareizi saimniekot aizsargājamajos biotopos.

Kad plāns ir sagatavots pirmajā redakcijā, notiek tā sabiedriska apspriešana, kurā savus priekšlikumus tālākai teritorijas apsaimniekošanai var izteikt ikviens. Visi priekšlikumi tiek izskatīti un, ja nepieciešams, integrēti plānā un individuālo noteikumu projektā. Plāns nonāk pašvaldībā saskaņošanai un visbeidzot to ar savu rīkojumu apstiprina Vides ministrs.

Rāznas nacionālais parks

Norises laiks: 2008. gada jūlijs – 2009. gada marts

Finansētājs: Eiropas Komisijas LIFE-Daba programma

Projektu realizē: Daugavpils Universitāte

Sadarbības partneri: Latvijas Dabas fonds, Rāznas nacionālā parka administrācija

Norises vieta: Rāznas nacionālais parks – Rēzeknes rajona Kaunatas, Mākoņkalna, Čornajas un Lūznavas pagastos, Krāslavas rajonā Andzeļu, Ezernieku un Andrupenes pagastos un Ludzas rajona Rundēnu pagastā

LDF darbības vadītāja projektā: Ieva Rove

Dabas parks „Rāzna” dibināts 2003. gadā, bet par nacionālo parku kļuva 2007. gadā 59 615 ha platībā. Teritorijas izveidošanu un aizsardzību uzsāka Daugavpils Universitātes un vietējo pašvaldību vadītāji, tagad tā iekļauta *Natura 2000* un putniem nozīmīgo vietu sarakstā.

Nacionālais parks veidots, lai saglabātu Rāznas ezeru, ar to saistīto sugu un biotopu daudzveidību, teritorijas kultūrvēsturiskās un ainaviskās vērtības un veicinātu nenoplicinošu saimniecisko attīstību, dabas tūrisma un ekoloģisko izglītību.

Centrālais parka objekts ir Rāznas ezers jeb Latgales jūra. Ežezera salas, pussalas un krasti vietām klāti ar dabiskiem ozolu mežiem, kas Latgalē ir reti. Ežezers un tā apkārtnē ir aizsargāti kopš 1928. gada.

Nacionālā Parka teritoriju veido mežu, ezeru un plašu ilggadīgu zālāju, purvu un mitrzemju kompleksi, kur lielas platības veido meži. Lielajā un neviendabīgajā teritorijā dabas vērtības attīstījušās ciešā dabas procesus un cilvēka saimnieciskās darbības mijiedarbībā. Izstrādājot dabas aizsardzības plānu, Rāznas nacionālajā parkā konstatēti 16 Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājami biotopi un atrastas 35 augu un 83 dzīvnieku aizsargājamas sugas. 16,27% no teritorijas klāj saldūdeņi – arī eitrofi ezeri.

Rāznas nacionālajā parkā plānots saglabāt raksturīgo reljefu, mozaikveida ainavu, biotopu kompleksu, tipiskās un retās augu un dzīvnieku sugas un ilgtspējīgi apsaimniekot biotopus. Nepieciešams ierīkot tūrisma un izglītošanas infrastruktūru.

Nacionālo parku ieteikts dalīt četrās funkcionālās zonās (dabas lieguma, dabas parka, ainavu aizsardzības un neitrālajā) ar dažādu aizsardzības režīmu, lai nodrošinātu dabas aizsardzības prasības un teritorijas attīstību.

2009. gadā notiks dabas aizsardzības plāna 1. redakcijas sabiedriskā apspriešana. Pamatojoties uz priekšlikumiem un pašvaldību atziniem, dabas aizsardzības plānu pabeigs un iesniegs Vides ministrijai apstiprināšanai.

Ieva Rove

Moricsalas dabas rezervāts

Norises laiks: 2008. gada aprīlis – 2009. gada marts

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Sadarbības partneris: Slīteres nacionālā parka administrācija

Norises vieta: Ventspils rajona Usmas pagasts

Projekta vadītājs: Jānis Reihmanis

Moricsalas dabas rezervāts ir vecākā īpaši aizsargājamā dabas teritorija Latvijā, kas dibināta 1912. gadā. Rezervāta platība ir 802 ha un valsts rezervāta statuss Moricsalai piešķirts 1957. gadā, šajā gadā rezervātā iekļauts arī Luziķertes līcis. Lielalksnītes sala rezervātā iekļauta 1977. gadā. Moricsalas nozīmīgākā vērtība ir vecs, ilgstoši netraucēti dabiski attīstījies platlapju mežs. Tajā atrodamas liela izmēra kritālas dažādās to noārdīšanas stadijās, veci un dobumaini ozoli, kā arī netraucēta meža attīstība un atjaunošanās dabiskas izretināšanās ceļā radušos klajumu vietās.

Konstatēti seši Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi – ozolu meži, boreālie meži, jaukti platlapju meži, melnalkšņu staignāji, kadiķu audzes kaļķainās pļavās un dabīgi eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdens augu un peldaugu augāju. Abās rezervāta salās un rezervāta teritorijā Usmas ezerā konstatētas vismaz 36 īpaši aizsargājamas augu un ķerpiju, 27 bezmugurkaulnieku un deviņas sikspārņu sugas. Moricsalas dabas rezervātā 2008. gadā konstatētas 16 aizsargājamas putnu sugas. Nelielajā teritorijā vienkopus ligzdojošo zivju ērgļu skaits to padara par unikālu vietu visas Latvijas mērogā.

Dabas rezervātā jānodrošina sugu un biotopu ilglaicīga aizsardzība. Lai saglabātu bioloģisko daudzveidību, nepieciešams neiejaucies dabiskajos procesos. Papildus izvērtējot apsaimniekošanas nepieciešamību, pieļaujama lapukoku praulgrauža un dobumu māņskorpiona populāciju saglabāšanai nozīmīgu koku atēnošana. Teritorijā plānota apmeklētāju informēšana par dabas vērtībām un rezervāta apmeklēšanas kārtību uz stendiem, rezervāta robežas apzīmējošo zīmju un boju izvietošana un publikāciju sagatavošana.

Plānots atjaunot agrāk izmantoto veģetācijas parauglaukumu tīklu un veikt sistemātiskus biotopu, bezmugurkaulnieku un putnu pētījumus. Izpētes un monitoringa pasākumi paredzēti, lai nodrošinātu informāciju par teritorijā sastopamajām vērtībām un pamatotu lēmumu pieņemšanu, ja nepieciešams veikt apsaimniekošanu.

Jānis Reihmanis

Vecs, dabiski attīstījies platlapju mežs un liela izmēra kritālas dažādās to noārdīšanas stadijās ir lielākā Moricsalas dabas rezervāta vērtība.
Foto: Jānis Reihmanis

Grīņu dabas rezervāts

Norises laiks: 2008. gada aprīlis – 2008. gada decembris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Sadarbības partneris: Slīteres nacionālā parka administrācija

Norises vieta: Sakas novads Liepājas rajonā

Projekta vadītāja: Liene Salmiņa

Grīņu rezervāts 700 ha platībā izveidots 1936. gadā ar mērķi saglabāt nepārveidotas vēsturiski izveidojušās dabas ekosistēmas, pētīt tajās notiekošos procesus un nodrošināt izzūdošo un reto sugu aizsardzību. Teritorijā sastopama retā grīņa sārtene, kas aug īpatnējā slapjo meža augšanas apstākļu tipā grīnī. Šeit augs sasniedz savu vistālāko ziemeļaustrumu izplatības robežu Eiropā. Tagad teritorijas platība ir 1 454,9 ha un tā ietilpst *Natura 2000* tīklā.

Apsaimniekošanas prioritāte ir Latvijā retiemi, pārmitriemi un lokāli izplatītiem biotopiem, kuru saglabāšanā rezervātam ir lielākā nozīme: slapji virsāji ar grīņa sārteni un grīņa tipa meži, parastās purvmirtes audzes un zāļu purvi, kas veido unikālu, tikai šim reģionam raksturīgu ekosistēmu. Tā spēj pastāvēt un funkcionēt, pateicoties savdabīgiem hidroloģiskiem un ģeoloģiskiem apstākļiem un daļēji cilvēka darbībai. Sugu aizsardzības prioritāte ir reģionam tipiskās un tikai Rietumlatvijā sastopamās aizsargājamās augu sugas: grīņa sārtenes, purvmirte, sīpoliņu donis, dūkstu vijoliņe, parastā vairogplāpe, Buksbauma grīslis.

Rezervāts un tā apkārtnē visu pastāvēšanas laiku regulāri pakļauti dažādām cilvēku darbībām. Daļa no rīcībām dabas vērtību saglabāšanu ietekmējušas pozitīvi, piemēram, pļavu, virsāju un zāļu purvu apsaimniekošana, turpretī meliorācija – negatīvi. Dabas aizsardzības plāns ietver virkni pasākumu ar mērķi mazināt agrāk veikto negatīvo darbību ietekmi vai atsākt vērtības pozitīvi ietekmējošas darbības, tai skaitā dabisko traucējumu imitāciju – kontrolētu dedzināšanu un atklātu lauču veidošanu mežaudzēs. Līdz plāna izstrādes apsaimniekošanas pasākumi dabas rezervātā nav veikti, notikusi tikai pļavu apsaimniekošana privātajās zemēs.

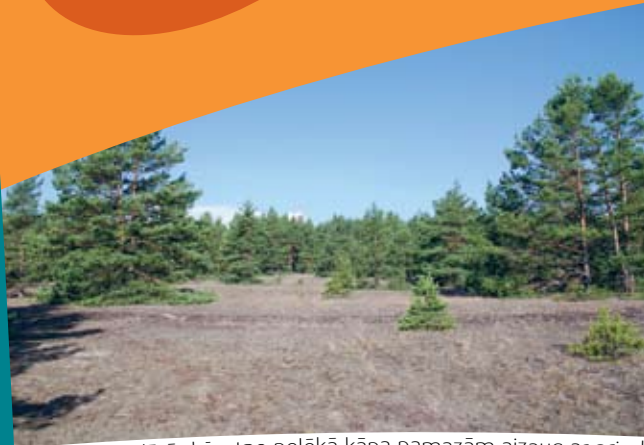
Dabas aizsardzības plānā ietvertas sabiedrībai nozīmīgo infrastruktūras objektu (dzelzceļš, ceļi, kapi) apsaimniekošanas iespējas un sabiedrības informēšana par dabas vērtībām.

Grīņu dabas rezervāta apsaimniekošanas mērķu sasniegšanai rezervātā ieteicams izdalīt trīs funkcionālās zonas: stingrā režīma zonu, regulējamā režīma zonu un neitrālo zonu.

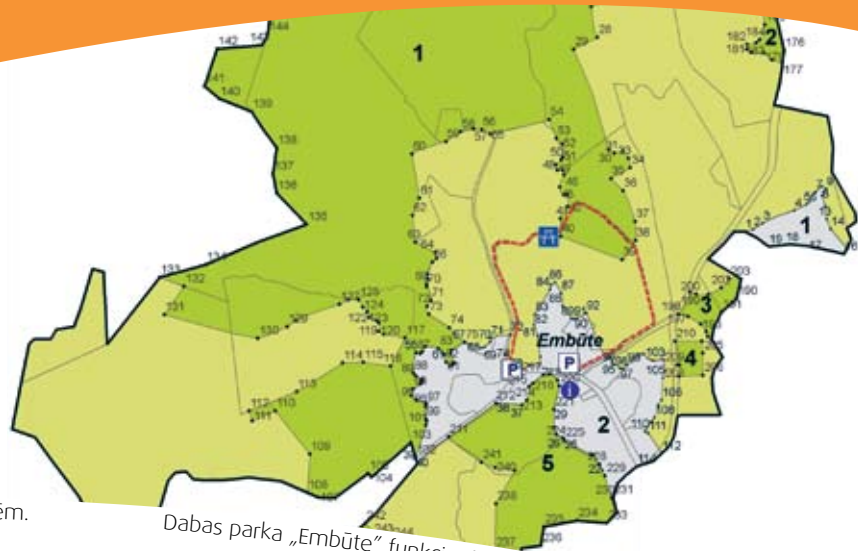
Liene Salmiņa

Tipisks grīnis.
Foto: Liene Salmiņa

Atklātā dzīvotne pelēkā kāpa pamazām aizaug ar priedēm.
Foto: Ieva Rove

Dabas parka „Embūte” funkcionālo zonu shēmas fragments.
Autors: Jānis Reihmanis

Pāvilostas pelēkās kāpas dabas liegums

Norises laiks: 2008. gada aprīlis – 2009. gada marts

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Norises vieta: dabas lieguma teritorija – Pāvilostas pilsēta un Sakas novads Liepājas rajonā

Projekta vadītāja: Ieva Rove

Dabas liegums un *Natura 2000* vieta „Pāvilostas pelēkā kāpa” dibināta 2007. gadā 42,55 ha platībā. Teritorijas izveidošanas mērķis ir nodrošināt aizsardzību Latvijā lielākajai (vietām līdz 818 m plata) atklāto pelēko kāpu platībai.

Galvenās teritorijas dabas vērtības ir Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi, kas liegumā sastopami kompleksu veidā: ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas, pelēkās kāpas ar sikkrūmu audzēm, mežainas jūrmalas kāpas, piejūras zemienes smiltāju līdzenumu sausi virsāji. Dabas liegums piekļaujas citiem biotopiem: priekškāpām, embriņālām kāpām un mitrām pludmalēm jūras krastā ar avotiem, kur sastopams smilšu krupis, un mežainām jūrmalas kāpām.

Darba ietvaros veikta teritorijas papildus izpēte un pilna teritorijas kartēšana, lai labāk apzinātu teritorijas vērtības un to stāvokli.

Iespēju robežās skatīta teritorijas izveidošanās, jo plašā kāpa ir veidojusies ilgstošā cilvēka tradicionālā dzīvesveida – piekrastes zvejas, „jūras mēslu” vākšanas – un dabas procesu mijiedarbībā. Pārtraucot kāpas tradicionālo izmantošanu, tā strauji aizaug ar priedēm, pārveidojas par mežu. Atklātās pelēkās kāpas platības ir dzīvesvieta vairākām retām augu, kukaiņu un putnu sugām.

Apsaimniekot teritoriju, mērķi ir saglabāt tai raksturīgo lēzeno kāpu reljefu, atjaunot un uzturēt dzīvotspējīgas tipiskās un aizsargājamās sugu sabiedrības un nodrošināt apstākļus to izplatībai, labiekārtot atpūtas vietas un tūrisma infrastruktūru, sadalīt atpūtnieku plūsmu un novirzīt no jutīgākajām vietām liegumā.

Pēdējā laikā liegumā palielinājies apmeklētāju skaits. Atpūtas infrastruktūra liegumā nav iekārtota, tāpēc novērojama negatīva ietekme uz tā dabas vērtībām – zemeszemes nomīdīšana, piegružošana ar atkritumiem, nereti – braukšana ar autotransportu.

Lieguma bioloģisko vērtību aizsardzības nodrošināšanai nav nodalītas atsevišķas funkcionālās zonas.

2009. gadā notiks dabas aizsardzības plāna 1. redakcijas sabiedriskā apspriešana. Pamatojoties uz apspriešanas laikā saņemtajiem priekšlikumiem un pašvaldības atzinumu, dabas aizsardzības plāna redakcijas pabeigs un iesniegs Vides ministrijai apstiprināšanai.

Ieva Rove

Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu izstrāde deviņām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām

Norises laiks: 2008. gada jūlijs – 2008. gada decembris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Norises vietas: dabas liegumi „Vitrupe ieleja”, „Klāņu purvs”, „Stompaku purvi”, „Kadājs”, „Ābeļi”, „Jaunciems”, „Daugava pie Kaibalas” un dabas parki „Ogres ieleja” un „Embūte”

Projekta vadītājs: Jānis Reihmanis

Mērķis: izstrādāt Valsts kancelejas prasībām atbilstošus individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektus, veicināt bioloģiskās daudzveidības aizsardzību un apsaimniekošanu deviņās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Augstāk minēto īpaši aizsargājamo dabas teritoriju individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu izstrāde veikta divu atsevišķu projektu ietvaros. Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekti izstrādāti atbilstoši šo teritoriju dabas aizsardzības plānos paredzētajiem mērķiem, kā arī balstoties uz dabas aizsardzības plānos ietvertajiem priekšlikumiem noteikumu izstrādei. Konsultējoties ar dabas aizsardzības plānu sagatavošanā iesaistītajiem ekspertiem, precizēti dabas aizsardzības plānos paredzētie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un zonējums, kā arī robežu apraksti. Sagatvotas teritoriju funkcionālo zonu shēmas un zonu robežu apraksti.

Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi sagatavoti atbilstoši Vides ministrijas un Valsts kancelejas prasībām, tādejādi veicinot to ātrāku virzību tālākai apstiprināšanai Ministru kabinetā.

Sagatavotie individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi dabas liegumiem „Vitrupe ieleja”, „Klāņu purvs”, „Stompaku purvi”, „Kadājs”, „Ābeļi”, „Jaunciems”, „Daugava pie Kaibalas” un dabas parkiem „Ogres ieleja” un „Embūte” nodoti Vides ministrijai.

Jānis Reihmanis

Eiropas Padomes Putnu direktīvas izpildes nodrošināšana Latvijā

Norises laiks: 2007. gada novembris – 2009. gada oktobris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Sadarbības partneris: Latvijas Republikas Vides ministrija

Norises vietas: 28 Putniem nozīmīgās vietas un *Natura 2000* teritorijas visā Latvijā

Projekta vadītājs: Ainārs Auniņš

Mērķi:

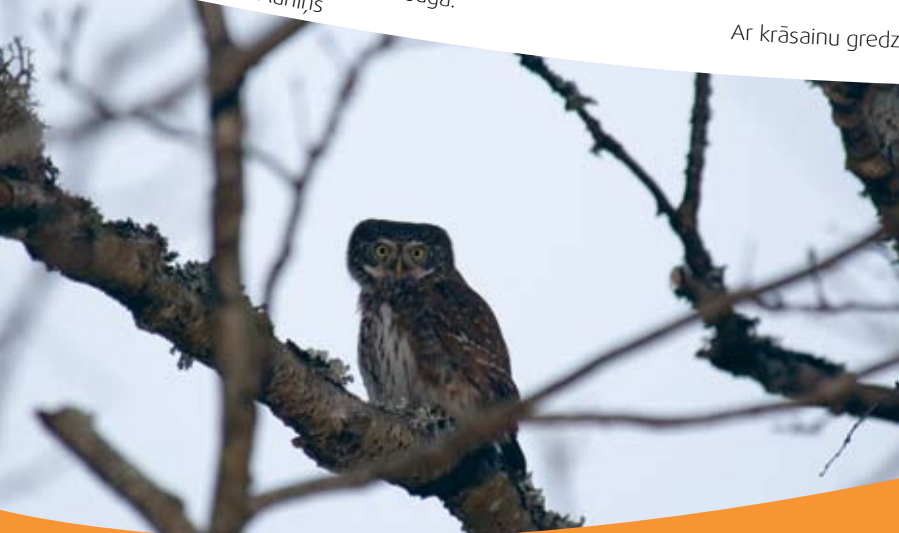
- aktualizēt un precizēt informāciju par Eiropas Komisijas 2007. gada 27. jūnija formālajā paziņojumā pārkāpuma procedūras lietā Nr. 2007/2189 minēto 20 Putniem nozīmīgo vietu un 28 īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības mērķiem, tajās sastopamo putnu sugu aizsardzības statusu un sniegt zinātniski pamatotas rekomendācijas šo teritoriju aizsardzības režīma nodrošināšanai, t.sk. robežu grozījumu nepieciešamībai;
- veicināt Vides ministrijas darbības stratēģijā 2007. – 2009. noteiktā mērķa „Nodrošināt dabas daudzveidību, saglabājot un atjaunojot savvaļas sugu un biotopu labvēlīgās aizsardzības statusu Latvijā, veicināt sabiedrības informēšanu par dabas daudzveidību” sasniegšanu.

Projekta galvenais uzdevums ir aizsardzības statusa novērtējums sugām, kas iekļautas Eiropas Padomes direktīvas 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību I pielikumā, 20 putniem nozīmīgajās vietās un 28 īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, par kuru robežu neatbilstību EK ierosinājusi pārkāpuma procedūru pret Latvijas valsti, un sagatavot pamatotas ieteikumus *Natura 2000* vietu robežu grozījumiem, ja tādi nepieciešami Latvijas starptautisko saistību izpildei. Projektā tiek veikta arī direktīvas putnu sugu populāciju telpiskā modelēšana, lai novērtētu to aizsardzības statusu, izmantojot telpiskās informācijas sistēmas un attālās izpētes metodes.

2008. gadā veikta detalizēta apsekošana projekta teritorijās, lai konstatētu direktīvas sugu klātbūtni, novērtētu sugu dzīvotņu un aizsargājamo biotopu stāvokli un kvalitāti, esošās ietekmes, novērtējot pašreiz *Natura 2000* teritorijās neiekļauto platību nozīmi no putnu aizsardzības viedokļa. Uzsākta aizsargājamo sugu populāciju telpiskās izplatības modelēšana valsts mērogā, un priekšlikumu, zinātniskā pamatojuma izstrāde *Natura 2000* teritoriju robežu grozījumiem.

Ainārs Auniņš

Apodziņš *Glauucidium passerinum* – Putnu direktīvas I pielikuma suga.
Foto: Ainārs Auniņš

Zivjērglis

Norises laiks: 2008. gada janvāris – 2008. gada decembris

Finansētājs: Dabas aizsardzības pārvalde

Norises vieta: visa Latvija

Projekta vadītājs: Aigars Kalvāns

Mērķis: veikt zināmo zivjērgļa ligzdošanas teritoriju pārbaudi un nodrošināt sugai atbilstošu aizsardzības statusu Latvijā.

2008. gadā turpināts iepriekšējā gadā iesāktais: zināmo ligzdošanas teritoriju pārbaude, mazuļu gredzenošana, ligzdošanas teritorijas aizsardzības nodrošināšana, mākslīgo ligzdu būvēšana un jaunu ligzdošanas vietu meklēšana. Veikta 76 iepriekšējos gados konstatētu ligzdošanas teritoriju pārbaude, kā arī aptauja. Atrastas 26 jaunas sugas ligzdošanas vietas. 2008. gada ligzdošanas sezonā saņemti 143 zivjērgļu novērojumi (viena apdzīvota ligzda uzskatīta par vienu novērojumu). Zivjērglis nav novērots Balvu, Bauskas, Dobeles, Jelgavas, Ludzas un Preiļu rajonos; šajos rajonos arī vēsturiski novērojumu ir maz. Zivjērgļa ligzdošanas sekmes 2008. gadā bija samērā labas. No pārbaudītajām, apdzīvotām bija 77 un ar mazuļiem – 52 teritorijas. Konstatēts viens postījuma gadījums. Četrus gadījumos, kad mātīte perēja, bet nākamajā kontrolē ligzda bija tukša, to, iespējams, nav apmeklējis plēšējs – vismaz divos gadījumos vainīgs varētu būt vējš, kas ligzdu sagāzis.

Vairāk nekā pusē ligzdu 2008. gadā bija vismaz trīs mazuļi. Četras ligzdas bija ar četriem mazuļiem, kas notiek reti. Ligzdošanas sekmju rādītāji 2008. gadā: 2,54 mazuļi uz sekmīgu ligzdu un 1,74 mazuļi uz aizņemtu ligzdu.

Turpināta mikroliegumu veidošana apdzīvotām zivjērgļu teritorijām. Latvijā putnam izveidoti 39 mikroliegumi, no kuriem 18 radīti 2008. gadā. Divas apdzīvotas ligzdas atrastas melnajam stārķim un mednim veidotos mikroliegumos.

Turpināta mākslīgo platformu veidošana kokos, lai nostiprinātu esošās ligzdas vai piesaistītu zivjērgļus jaunām vietām. Līdz 2008. gada sezonai projekta ietvaros uzbūvētas 38 mākslīgās ligzdas. Ligzdošanas sezonā aizņemtas 23 mākslīgās ligzdas – arī senāk celtās. Gada beigās uzbūvētas vēl 24 ligzdas.

Viena no zivjērgļa izpētes metodēm ir gredzenošana. Pirmie zivjērgļi Latvijā apgredzenoti 1978. gadā. Līdz 2007. gadam apgredzenoti bija 255 zivjērgļa mazuļi (Latvijas Gredzenošanas centra dati). Projekta gados apgredzenoti 190 mazuļi, lielākā daļa ar krāsainajiem gredzeniem.

Aigars Kalvāns

Ar krāsainu gredzenu apgredzenots zivjērgļa *Pandion haliaetus* mazuļis.
Foto: Aigars Kalvāns

Eksperti dabā tiek iepazīstināti ar monitoringa metodiku.
Foto: Ainārs Auniņš

Natura 2000 teritoriju monitoringa

Iestājoties Eiropas Savienībā, Latvija uzņēma saistības, kas izriet no ES Biotopu direktīvas. Starp tām bija ne tikai *Natura 2000* tīkla izveidošana direktīvas pielikumos iekļauto biotopu un sugu aizsardzībai, bet arī tīkla uzraudzība, veicot tajā monitoringu. Reizi sešos gados Eiropas Savienības dalībvalstīm ir jāziņo Eiropas Komisijai par sugu un biotopu stāvokli valstī un *Natura 2000* teritorijās. Pirmo atskaiti Latvija iesniedza 2007. gadā un tā bija galvenokārt balstīta uz *Emerald* projekta (projekts, kura ietvaros tika izveidots *Natura 2000* tīkls Latvijai) datiem. Nākošā atskaite jāsniedz 2013. gadā un tā būs jābalsta uz 2007. – 2012. gadu periodā iegūtiem datiem, un nozīmīga loma to nodrošināšanā ir *Natura 2000* teritoriju monitoringam.

Augu un biotopu monitoringa

Norises laiks: 2008. gada aprīlis – 2012. gada novembris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Sadarbības partneris: Latvijas Vides, Ģeoloģijas un Meteoroloģijas aģentūra

Norises vietas: *Natura 2000* teritorijas visā Latvijā

Projekta vadītājs: Ainārs Auniņš

Mērķis: valstij nepieciešamo datu par Biotopu I pielikuma biotopiem un II pielikuma augu sugām nodrošināšana *Natura 2000* datubāzes papildināšanai, kā arī valsts ziņojuma Eiropas Komisijai sagatavošanai par Biotopu direktīvas ieviešanu 2007.–2013. gada periodā.

Projekta galvenais uzdevums ir augu un biotopu monitoringa veikšana *Natura 2000* teritorijās saskaņā ar Vides monitoringa programmas Bioloģiskās daudzveidības daļu un Latvijas *Natura 2000* vietu monitoringa metodiku. Darba ietvaros paredzēta visu 336 Latvijas *Natura 2000* vietu apsekošana laika periodā līdz 2012. gada beigām. Teritorijās, kurām jau eksistē pilns ES Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu kartējums, monitoringa tiek veikts metodikā iepriekš noteiktajos transekto vai parauglaukumos. Ja teritorijai šāda kartējuma nav, projekta ietvaros tiek veikta pilna ES nozīmes biotopu kartēšana un uz kartējuma bāzes tiek noteikti monitoringa transekti vai parauglaukumi saskaņā ar metodikā noteiktajiem

Meža silpurene *Pulsatilla patens* – viena no Biotopu direktīvas II pielikuma sugām.
Foto: Ainārs Auniņš

principiem. Nākošajā *Natura 2000* monitoringa ciklā, kas sāksies no 2013. gada, biotopu kartēšana vairs nebūs jāveic un monitoringa tiks veikts pirmajā ciklā noteiktajos transekto un parauglaukumos.

2008. gadā biotopu kartēšana pilnībā pabeigta 102 teritorijās un uzsākta vēl 4 lielajās īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās (Gaujas nacionālais parks, Ķemeru nacionālais parks, Slīteres nacionālais parks un Vecļaucenes aizsargājamo ainavu apvidus). Monitoringa tika veikts 78 teritorijās, izpildot 70 augu monitoringa vajadzības (suga-vieta) un 76 biotopu monitoringa vajadzības (biotops-vieta). Pēc lauka darbu sezonas veikta biotopu kartēšanas rezultātu digitizēšana, izmantošanai Ģeogrāfiskās informācijas sistēmās.

Projekta ietvaros rīkoti arī divi biotopu ekspertu interkalibrācijas semināri. Pirmais notika 2008. gada 10. maijā Ķemeru nacionālajā parkā, kur monitoringa metodikas autori iepazīstināja monitoringa veicējus ar lauka darba metodēm un to pielietošanas praktiskajiem aspektiem, demonstrējot metodes dabā. Ekspertiem bija iespēja diskutēt par neskaidriem jautājumiem biotopu interpretācijā, kā arī metodikas pielietošanā, kopīgi aizpildot monitoringa anketas. Tomēr aizvadītā lauka sezona parādīja, ka par vairākiem biotopiem ekspertiem ir atšķirīga pieeja to interpretācijā. Tādēļ tika rīkots otrais seminārs, kas notika 23. oktobrī Rīgā, Bioloģijas fakultātē un bija veltīts 2008. gada lauka sezonas rezultātu izvērtējumam, neskaidrību un iespējamo kļūdu avotu identificēšanai, lai labāk sagatavotos 2009. gada lauka darbu sezonai. Seminārā eksperti vienojās par precīzākas biotopu interpretācijas metodikas nepieciešamību. Lai tādu izstrādātu, tika nolemts rīkot darba grupu sanāksmes, kurās dažādu biotopu grupu (mežu, puvu, ūdeņu u.c.) eksperti vienos par kritērijiem biotopu interpretācijā, ko pielietot biotopu kartēšanā. Darba grupu darbība ir uzsākta un turpināsies arī 2009. gadā.

Visi monitoringa ietvaros iegūtie materiāli sagatavoti un nodoti Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūrai.

Ainārs Auniņš

Bezmugurkaulnieku monitorings

Norises laiks: 2008. gada jūnijs – 2012. gada septembris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Norises vietas: *Natura 2000* teritorijas visā Latvijā

Projekta vadītājs: Voldemārs Spuņģis

Mērķis: informācijas iegūšana par Biotopu direktīvas bezmugurkaulnieku stāvokli *Natura 2000* vietās Latvijā.

Uzdevums: monitorēt bezmugurkaulniekus *Natura 2000* teritorijās saskaņā ar monitoringa metodiku un ikgadējo apsekojamo teritoriju skaitu.

Pasākums: noteikt un novērtēt ES Biotopu direktīvas bezmugurkaulnieku sugu populāciju stāvokli izvēlētās *Natura 2000* vietās.

2008. gadā bezmugurkaulnieku sugu monitorings veikts 13 *Natura 2000* vietās un novērtēts 18 bezmugurkaulnieku (gliemeņu, gliemežu, spāru, tauriņu, vaboļu) sugu populāciju stāvoklis.

Stabilas populācijas konstatētas astoņām sugām: Ziemeļu upespērlenei *Margaritifera margaritifera*, biežajai perlamutrenei *Unio crassus*, resnajam pumpurgliemežim *Vertigo moulinsiana*, divjoslu airvabolei *Graphoderus bilineatus*, četrzobu pumpurgliemežim *Vertigo geyeri*, apšu pļavraibenim *Hypodryas maturna*, spilgtajai purvspārei *Leucorrhinia pectoralis*, zaļajai upjuspārei *Ophiogomphus cecilia*.

Lai gan sešu sugu īpatņi – sarkanais plakanis *Cucujus cinnaberinus*, zirgskābeņu zilenītis *Lycaena dispar*, platā airvabole *Dytiscus latissimus*, Mannerheima isspārnis *Oxyporus mannerheimii*, slaidais pumpurgliemezis *Vertigo angustior*, spožais pumpurgliemezis *Vertigo genesii* – netika konstatēti, tomēr to populācijas novērtētas kā pastāvošas, jo sugām bija labvēlīgs biotops.

Divām sugām – skabiosu pļavraibenim *Euphydryas aurinia* Dižkalnos un Kaļķupes ielejā un četrzobu pumpurgliemežim *Vertigo geyeri* Daiķu īvju audzē – populācijas uzskaitītas par kritiski apdraudētām vai izzudušām biotopu dabiskās aizaugšanas rezultātā.

Voldemārs Spuņģis

Ošu pļavraibenis *Hypodryas maturna* barojas ar ziedu nektāru un palīdz apputeksnēt augus.
Foto: Voldemārs Spuņģis

Zīdītāju monitorings

Norises laiks: 2008. gada aprīlis – 2012. gada novembris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Norises vieta: *Natura 2000* teritorijas visā Latvijā

Projekta vadītājs: Gunārs Pētersons

Mērķis: lidvāveru *Pteromys volans*, lāču *Ursus arctos*, ūdru *Lutra lutra* un diķu naktssikspārņu *Myotis dasycneme* uzskaiti veikšana izvēlētās *Natura 2000* vietās Latvijā.

Uzdevumi 2008. gadā:

- veikt ūdru uzskaites pēc to atstātajām pēdām, novērtējot aptuvenu indivīdu skaitu;
- veikt diķu naktssikspārņu mātīšu uzskaites pie to kolonijām vai šīs sugas indivīdu klātbūtnes konstatēšanu ar ultraskaņas detektoru palīdzību un šo sikspārņu uzskaiti.

Citi uzdevumi – veikt lidvāveru klātbūtnes pārbaudi, lāču apdzīvotības pārbaudi un aptuvenu skaita novērtējumu *Natura 2000* teritorijās – realizējami laika posmā līdz 2012. gadam. 2009. gadā plānots turpināt ūdra un diķu naktssikspārņu monitoringu.

Diķu naktssikspārņa monitoringā apsekoti Asūnes ezeri, Augšdaugava, Gaujas un Rāznas nacionālie parki, Silene un Ventas un Šķerveļa ieleja. Sikspārņu mātīšu uzskaites vakara izlidošanas laikā pie to koloniju mītnēm baznīcās – Silenē, Kaunatā un Asūnē – uzskaitītas 214 mātītes. Veckaplavas baznīcā un nakti virs Daugavas Augšdaugavas dabas parkā diķu naktssikspārņi netika konstatēti. Gaujas nacionālajā parkā un Ventas un Šķerveļa ielejā sikspārņi novēroti barošanās laikā. Iesaistot darbā vienlaicīgi piecus novērotājus un sekojot diķu naktssikspārņiem virs Gaujas Līgatnes apkārtnē, daudzdzīvokļu ēkā Skajupes izdevies konstatēt pirmo sugas vasaras kolonijas mītni Gaujas nacionālā parka teritorijā. Vakara izlidojuma laikā pie mītnes uzskaitīti apmēram 40 sikspārņi.

Ūdru monitoringu veica jūlijā un augustā, apsekojot Gaujas un Rāznas nacionālos parkus, Ventas ieleju, Manģenes mežus un Riežupi. Sugas klātbūtne pārbaudīta ar dzīvnieka darbības pēdu uzskaites metodi. Ūdrs nav konstatēts tikai Riežupē. Iegūtie rezultāti jāva aprēķināt populācijas lielumu teritorijās. Ventas ielejā un Gaujas nacionālajā parkā tas bija viszemākais – četri līdz pieci īpatņi uz 10 krasta kilometriem. Manģenes mežos ūdru populāciju lielums bija pieci līdz seši dzīvnieki uz 10 km. Vislielākais populācijas lielums – septiņi līdz astoņi dzīvnieki uz 10 km – konstatēts Rāznas nacionālajā parkā.

Gunārs Pētersons

Ūdra *Lutra lutra* klātbūtni iespējams konstatēt pēc to atstātajām darbības pēdām, piemēram, ekskrementiem.
Foto: Karīna Dukule

Dabasdati.lv atklāšanā un pirmo novērojumu ziņošanā piedalījās Vides ministrs Raimonds Vējonis, Swedbank valdes priekšsēdētājs Māris Avotiņš, Andris Klepers no LDF un Rolands Lebusis no LOB.
Foto: Inese Pudāne

Zaiga Pulkstene stāstu cikla apmeklētājiem vēsta, ko par dabas aizsardzību domā skolēni.
Foto: Jānis Urtāns

Dabasdati.lv

Norises laiks: sākot no 2008. gada jūnija

Finansētāji: Swedbank, Īslande, Lihtenšteina un Norvēģija EEZ finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta ietvaros, un Latvijas valsts ar Sabiedrības integrācijas fonda starpniecību

Sadarbības partneris: Latvijas Ornitoloģijas biedrība

Norises vieta: visa Latvija

Projekta vadītājs: Andris Klepers

Mērķis: regulāru dabas novērojumu ievākšanas un apkopšanas nodrošināšana visas Latvijas mērogā, izmantojot tehnoloģiski mūsdienīgus, operatīvus un lietotājam ērtus risinājumus ar iespēju pašam iesaistīties portāla satura veidošanā.

Pieaugot informācijas aprites ātrumam un aizvien vairāk cilvēkiem brīvo laiku pavadot tuvāk dabai, palielinās arī interesantu novērojumu skaits. To saistošāku padara arī pieaugošās iespējas fotografēt. Bieži rodas vajadzība ar novēroto dalīties plašāk vai noskaidrot, kas ir redzētais un cik tas ir nozīmīgi. Šādi nejauši novērojumi veido svarīgu informāciju, kas precīzi ievākta un apkopota, var būt lietderīga dabas aizsardzībai un zinātnei.

Lai apkopotu dažādus nejauši veiktos un izklaidus ievāktos ziņojumus un palielinātu to pielietojamību, Latvijas Dabas fonds sadarbībā ar Latvijas Ornitoloģijas biedrību izveidoja portālu Dabasdati.lv. Viena no portāla misijām ir vienot iespējami plašu sabiedrības daļu ar kopīgu vēlmi priecāties par dabu un vienlaicīgi domāt par tās daudzveidības saglabāšanu.

Portāls Dabasdati.lv savu darbību uzsāka 2008. gada 3. decembrī svīnīgā atklāšanā Swedbank centrālajā ēkā, pirmo novērojumu simboliski ziņojot Vides ministram Raimondam Vējonim un Swedbank valdes priekšsēdētājam Mārim Avotiņam.

Sabiedrība ātri uztvēra ziņu par portāla ieviešanu un lietderību – nepilna mēneša laikā ziņoti vairāk nekā 1 000 novērojumi dabā, kas ilustrēti ar apmēram 400 fotogrāfijām.

Mājas lapā Dabasdati.lv var brīvi dalīties savos novērojumos, pārliecināties par to nozīmību un vaicāt padomu atpazīšanā. Viss ziņotais ir piesaistīts Latvijas kartei, kas sniedz iespējas izmantošanai arī bioloģiska rakstura pētījumiem un projektiem. Portāls Dabasdati.lv nākotnē kļūs par vietu, kur apmeklētāji arvien vairāk varēs attīstīt savu dabas vērošanas vaļasprieku un organizēt arī saistošu salīdzinoša rakstura sacensību.

Portāla dabasdati.lv attīstība un pilnveide joprojām turpinās un nepieciešams jauns finansējums visu labo un nepieciešamo ieceru realizēšanai.

Andris Klepers

Stāstu cikls „Izvēlies dabas aizsardzību!”

Norises laiks: 2008. gada maijs – 2008. gada decembris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Sadarbības partneris: Latvijas Universitātes Bioloģijas studentu asociācija

Norises vieta: Rīga un Rīgas rajons, iesaistot interesentus no visas Latvijas

Projekta vadītāja: Daiga Brakmane

Mērķis: zināšanu papildināšana un kompetences celšana potenciālajiem dabas aizsardzības nozares darbiniekiem un jau šobrīd nozarē strādājošiem, pieredzes apmaiņa, savstarpējās sadarbības un komunikācijas veicināšana, teorētisko studiju sasaistīšana ar praktisko pieredzi un motivēšana iesaistīties dabas aizsardzības sektorā.

Katra mēneša otrajā otrdienā jau par tradīciju ir kļuvuši stāsti LU Bioloģijas fakultātē. Ik mēnesi te pulcējas jaunieši un dabas aizsardzības jomā strādājošie, lai uzzinātu ko jaunu un aktuālu dabas un vides aizsardzībā. Lektoru savu stāstu ilustrē ar fotoattēliem, filmām, prezentācijām un dažādiem izdales materiāliem. Katram dalībniekam ir iespēja pašam iesaistīties stāstu norisē. Stāstu beigās iespējams neformālā gaisotnē pie pirāgiem un sulas tases pārrunāt tikko dzirdēto un uzdot papildus jautājumus stāstu autoriem.

Decembrī notika atvērto durvju diena desmit ar dabas un vides aizsardzību un izglītošanas darbu saistītās organizācijās Rīgā un Rīgas rajonā. Jauniešiem un citiem interesentiem bija iespēja ieskatīties Latvijas Dabas fonda ikdienā, Vides faktu filmu montāžas darbos, Latvijas Dabas muzeja ekspozīcijās un interesantākajos krājumos, žurnāla „Ilustrētā zinātne” redakcijas dzīvē, uzzināt par SIA „Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” darbiem, Dabas aizsardzības pārvaldes uzdevumiem, iepazīt Latvijas Ornitoloģijas biedrību, Pasauls Dabas fondu, uzzināt kā darbojas Latvijas Vides aizsardzības fonds un kas ir Vides aizsardzības klubs.

Gada laikā otrdienu stāstus noklausījušies vairāk kā 200 dalībnieki – galvenokārt studenti un dabaszinātņu jomā strādājošie.

Stāstu cikls turpināsies arī 2009. gadā.

Daiga Brakmane

Dabas filmas skolēniem

Norises laiks: 2007. gada septembris – 2009. gada decembris

Finansētāji: Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta programma un Latvijas valsts ar Sabiedrības Integrācijas fonda starpniecību, Swedbank

Sadarbības partneris: dokumentālā kino un foto apvienībai ELM MEDIA

Norises vieta: visa Latvija

Projekta vadītājs: Andris Klepers

Mērķis: veicināt inovatīvu mācību metožu izmantošanu bioloģijas un vides apmācībā Latvijas skolās, tādējādi paaugstinot skolēnu interesi par jautājumiem, kas saistīti ar dabas vērtībām un to aizsardzību.

Sadarbojoties Latvijas Dabas fondam un dokumentālā kino un foto apvienībai ELM MEDIA, projektā „Izglītojošu dokumentālo filmu par dabas aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības jautājumiem veidošana Latvijas skolām” uzsākta piecu dokumentālo filmu izveide. Tajās būs vizualizēti stāsti par aktuāliem dabas aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības jautājumiem – purvu ekoloģisko vērtību, krasta procesu dinamiku Baltijas jūras piekrastē, palieņu pļavu nozīmi plūdu regulēšanā, mežu un iekšējo saldūdens resursu nozīmi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. Vienas filmas garums plānots nedaudz virs 20 minūtēm. Katrai filmai paredzēts sagatavot metodisku līdzekli tajā redzamo procesu skaidrošanai, kas tiks sagatavoti skolotājiem tēmas padziļinātai izpratnei. Dokumentālās filmas paredzēts izdot DVD formātā un ar Latvijas Bioloģijas skolotāju asociācijas atbalstu izplatīt visām Latvijas skolām izmantošanai mācību procesā.

Jauniešu mērķauditorijas sasniegšanai izvēlēti efektīvi komunikācijas līdzekļi. Dabas procesu interpretācijai īstenota kvalitatīva vizualizācija, rādot tieši Latvijas aktuālo situāciju dažādos novados. Filmu demonstrēšana mācību stundu laikā nodrošinās jauniešu uzmanības piesaisti, ko pastiprinās filmas galvenie varoņi – jaunieši, kas ir atraktīvi un palīdz tēmu interpretācijā. Dinamiskie kadri dabā papildināti ar asprātīgiem jauniešu komentāriem, bet procesu kopsakarību labākai izpratnei tiks veidotas datorgrafiku animācijas. Filmās garums pielāgots mācību procesam skolās – lai pēc tās noskatīšanās būtu laiks komentāriem un kopīgai diskusijai. Filmu tēmas izvēlētas tā, lai būtu pārstāvētas lielākās dabas ekosistēmas,

kurās sociāli ekonomiskās intereses ir lielas un kuru saglabāšana nākošajām paaudzēm ir mūsu sabiedrības kopējais uzdevums.

Nozīmīgākā mērķauditorija ir skolu jaunieši, kuri vēlas interesantas nodarbības un mācību vielas izskaidrošanu netradicionālā veidā. ELM MEDIA mājaslapā papildu plānots izveidot diskusiju forumu, kur jaunieši varētu dalīties iespaidos par filmās redzēto un raisīt domas par citām aktuālām vides problēmām.

Otra svarīgākā mērķauditorija ir bioloģijas, ģeogrāfijas vai ekoloģijas skolotāji, kuri varēs iegūt mācību palīg līdzekļus. Tie ļaus padarīt viņu priekšmetu atraktīvāku un noturēt jauniešu uzmanību, kā arī palīdzēs izskaidrot Latvijas dabas aizsardzības problēmas. Skolotāji tiks iesaistīti projekta norisē gan komentējot filmēto materiālu, gan diskutējot par filmām un izgatavotajiem metodiskajiem materiāliem semināru laikā. Paredzēta arī atgriezeniskās saiknes nodrošināšana pēc filmu izmantošanas mācību procesam.

Ar Swedbank atbalstu paredzēts paplašināt filmu mērķauditoriju, piesaistot arī studentus.

Dokumentālās dabas filmas paredzēts demonstrēt arī Latvijas televīzijā. Tas veicinās kopējo dabas aizsardzības izpratni plašākā sabiedrībā un vienkāršā veidā skaidros, ko ir iespējams darīt, lai situāciju uzlabotu vai vismaz nepadarītu sliktāku.

Projekta īstenotāju partnerība ir veidota balstoties uz partneru stiprajām pusēm un specializāciju savā jomā. LDF darbinieki iegulda projektā zināšanas par dabas aizsardzības tēmām, tādējādi nodrošinot projekta rezultātu saturisko pusi. Savukārt ELM MEDIA darbinieki izmanto savu pieredzi un kompetenci audiovizuālu darbu radīšanā. Šī kopdarba rezultātā ar vizuālo mediju palīdzību informāciju par aktuālām tēmām tiek nodota plašai Latvijas sabiedrības auditorijai, tā ietekmējot sabiedrisko domu un ļaujot cilvēkiem nākotnē pieņemt atbildīgākus lēmumus, kas balstīti uz izpratni uz apkārtējā vidē notiekošajiem procesiem.

Projekta ieviešana sākās 2008. gada janvārī. Filmu koncepciju sagatavošana un filmēšana noslēdzās 2008. gadā. 2009. gadā plānota filmu montāža, datorgrafikas animāciju izveide, metodisko materiālu sagatavošana, kā arī informatīvo semināru organizēšana skolotājiem, lai 2009./2010. mācību gada sākumā filmas būtu pieejamas mācību procesam DVD formātā.

Andris Klepers

Filmēšanas komanda dodas Vasenieku purvā.
Foto: Ieva Ūbele

Filmēšana „Pieci stāsti par dabu” piekrastes sērijai.
Foto: Dāvis Drazdovskis

Botānisko ceļvedi izmanto arī kā noteicēju – lai demonstrētu, kādas sugas aug pļavā.
Foto: Daiga Brakmane

Botāniskais ceļvedis pa Daugavpils un Krāslavas rajoniem

Norises laiks: 2008. gada jūlijs – 2008. gada septembris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Sadarbības partneri: Daugavpils Universitāte, Latvijas Botāniķu biedrība

Norises vieta: Daugavpils un Krāslavas rajoni

Projekta vadītāja: Liene Salmiņa

Mērķis: atkārtota brošūras „Botāniskais ceļvedis pa Dienvidaustrumlatviju” izdošana latviešu un angļu valodā.

Latvijā dabas tūristiem paredzētu, populārzinātnisku informatīvo materiālu par dabas vērtībām ir maz. Tāpēc 2007. gadā Latvijas Dabas fonds sadarbībā ar Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūta darbiniekiem un Latvijas Botāniķu biedrību sagatavoja un izdeva brošūru „Botāniskais ceļvedis pa Dienvidaustrumlatviju”, kas paredzēta dabas tūristiem, it īpaši skolēniem. Latvijas Botāniķu biedrības un Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūta speciālistu 2006. un 2007. gadā veiktās floristiskās izpētes rezultāti bija iedvesma botāniskā ceļveža izdošanai. Ceļvedis ietver 41 augu sugas aprakstus un attēlus, piedāvā dabas tūristiem maršrutu augu sugu apskatei un vēsta par Daugavpils un Krāslavas rajona dabas vērtībām un īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, izglītojot sabiedrību un veicinot dabai draudzīgu izziņas tūrisma Latvijā. Botāniskais ceļvedis izdots gan latviešu, gan angļu valodā, piedāvājot arī citu valstu dabas tūristiem iepazīties ar reģiona augu valsti.

Ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu 2008. gadā botānisko ceļvedi izdeva atkārtoti, lai tas sasniegtu pēc iespējas lielāku auditoriju.

Botāniskais ceļvedis izplatīts galvenokārt Daugavpils Universitātē, Latgales reģiona tūrisma birojā, Daugavpils centrālajā bibliotēkā, Daugavpils rajona centrālajā bibliotēkā, Daugavpils reģionālajā vides pārvaldē, Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātē, kā arī Naujenes un Pilskalnes pašvaldībās. Botāniskais ceļvedis tika izmantots 22. Baltijas botāniķu ekspedīcijā, kas notika Daugavpilī, laikā no 14. līdz 17. jūlijam un kuras laikā notika vairāku botāniski interesantu vietu apskate.

Projekta laikā izgatavoti atstarotāji ar uzrakstiem „Sargā Latvijas dabu!” un „Ceļo ar zināšanām!” un nodoti izplatīšanai Daugavpils Universitātē.

Liene Salmiņa

Zirgi Lielupes salā dzīvo zem klajas debess gan vasarā, gan ziemā.
Foto: Einārs Nordmanis

Pļavu apsaimniekošana dabas liegumā „Lielupes palienes pļavas”

Norises laiks: 2008. gads

Finansētāji: pašu finansējums (LDF), Lauku atbalsta dienests, ziedot.lv

Norises vieta: dabas liegums „Lielupes palienes pļavas” Jelgavā

Projekta vadītājs: Jānis Reihmanis

Mērķis: bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos – pļavu biotopu un pļavās ligzdojošo putnu sugu dzīvotņu apsaimniekošana.

Pļavu apsaimniekošana dabas liegumā tiek veikta Vides ministrijai piekritošajās zemēs Jelgavas pilsētā. Šo platību apsaimniekošana ir LIFE projekta „Latvijas palieņu pļavu atjaunošana ES prioritāro sugu un biotopu saglabāšanai” laikā veikto biotopu atjaunošanas darbu turpinājums un 2006. gadā izstrādātā dabas lieguma „Lielupes palienes pļavas” dabas aizsardzības plāna ieviešana.

Regulāri applūstošās dabiskās pļavas ir viena no pēdējām neregulētajām Lielupes palienes daļām. Šeit sastopami vairāki Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi – sugām bagātas atmatu pļavas, eitrofas augsto lakstaugu audzes, mēreni mitras pļavas un eitrofas augsto lakstaugu audzes. Lieguma palieņu pļavas ir nozīmīga aizsargājamo pļavu putnu sugu ligzdošanas teritorija. Šeit sastopamo griežu blīvums ir viens no lielākajiem Zemgalē un vēl nesenā pagātnē teritorija bija nozīmīga melno puskuitalu un pļavas tilbiņu ligzdošanas vieta.

Dabas lieguma Lielupes labā krasta pļavās un palieņu pļavās starp Vircavas un Platones upju ietekām pļavas apsaimniekotas, veicot vēlo pļauju pēc 1. augusta.

Bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošana Pilssalā tiek īstenota sadarbībā ar Nīderlandes fondu „Stichting ARK”, veicot ganīšanu ar *Konik Polski* šķirnes zirgiem.

Pļavu pļaušanai kopš 2007. gada tiek saņemts atbalsta maksājums no Lauku atbalsta dienesta Lauku attīstības programmas Agrovīdes apakšpasākuma „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” ietvaros.

2007. gada nogalē Latvijas Dabas fonds, izmantojot labdarības portālu ziedot.lv, lūdza ikvienu Latvijas iedzīvotāju ziedot naudu siena iegādei Jelgavas Pilssalas savvaļas zirgiem. Nepieciešamā summa tika saziēdota dažu mēnešu laikā, par to pateicamies visiem ziedotājiem! Visa ziedotā nauda tika izmantota siena iegādei, lai nodrošinātu dzīvniekiem barības rezervi 2008./2009. gada ziemā.

Jānis Reihmanis

Latvijas dabas aizsardzības sistēma – brošūra krievu valodā

Norises laiks: 2008. gads

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Norises vieta: visa Latvija

Projekta vadītāja: Stella Aļukeviča

Mērķis: sagatavot apkopoto informatīvo materiālu par dabas aizsardzības sistēmu Latvijā krievu valodā un izdot, lai izglītotu un informētu valstī dzīvojošos krievvalodīgos iedzīvotājus.

Latvijā krievvalodīgo īpatsvars ir apmēram 40% no kopēja iedzīvotāju skaita. Latviešu valodu tie pārvalda dažādā līmenī, bet ir svarīgi, lai arī krievvalodīgie Latvijas iedzīvotāji pareizi uztvertu un saprastu ar dabas aizsardzību un apsaimniekošanu saistītos jautājumus, likumus, zinātu savus pienākumus un prastu izmantot savas tiesības.

Tas ir pirmais šāda veida izdevums. Brošūrā iekļauta informācija par dabas aizsardzības sistēmu Latvijā un informācija par zemes īpašnieku pienākumiem un tiesībām uz kompensācijām par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpašumos, kas atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Izdevumā iekļauta latviešu-krievu bioloģisko terminu vārdnīca.

Brošūra ir drukāta uz videi draudzīga papīra.

Brošūra ir izplatīta Vides ministrijā, Zemkopības ministrijā, Dabas aizsardzības pārvaldē; Reģionālajās Vides pārvaldēs: Daugavpils, Jelgavas, Lielrīgas, Liepājas, Madonas, Rēzeknes, Ventpils un Lauku atbalsta dienestos: Rīgā, Austrumlatgales un Dienvidlatgales reģionālajās lauksaimniecības pārvaldēs.

Stella Aļukeviča

Plavu plaujot ar rokām, gaiss netiek piesārņots ar izplūdes gāzēm un troksni, un zālājā patvērušies dzīvnieki var pagūt noslēpties no asmeņiem.
Foto: Andris Klepers

„Pļava” – bioloģiski vērtīgu zālāju indikatorsugas

Norises laiks: 2008. gada maijs – 2008. gada decembris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Norises vieta: Rīga, mērķauditorija visā Latvijā

Projekta vadītāja: Nora Rustanoviča

Mērķis: sagatavot informatīvu materiālu – ilustrētu sugu noteicēju – par bioloģiski vērtīgu zālāju augu indikatorsugām.

Latvijas Dabas fonds kopš 2000. gada apseko zālājus, kartē tos un nosaka to atbilstību bioloģiski vērtīgu zālāju kritērijiem. Viens no tiem – konkrētu augu sugu klātbūtne zālājā (indikatorsugas). Bioloģiski vērtīgu zālāju noteikšana un uzturēšana ir viens no bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas veidiem.

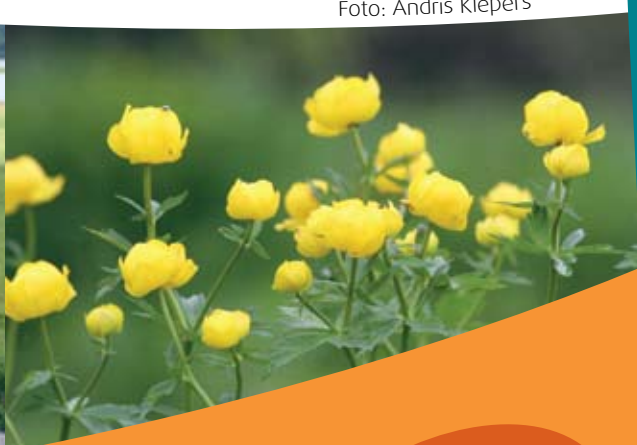
Zālāju īpašnieki ir izrādījuši lielu interesi par augu indikatorsugām, kuru dēļ viņu pļava varētu vai nevarētu tikt atzīta par bioloģiski vērtīgu. Lai iepazīstinātu zālāju apsaimniekotājus ar šīm sugām, pēc kurām nosaka zālāja bioloģisko vērtību, nepieciešams izdevums ar nespeciālistam viegli uztveramu informāciju.

Projekta gaitā sagatavots ilustrēts sugu noteicējs par bioloģiski vērtīgu zālāju augu indikatorsugām. Izdevumā iekļauta bagātīgi ilustrēta informācija par 55 bioloģiski vērtīgu zālāju augu sugām. Ievadā īsi aprakstīts, kas ir pļava, kādi ir pļavu tipi, par bioloģiski vērtīgu zālāju un pļavu apsaimniekošanu. Lai izdevums būtu pārskatāms, ieviesti dažādi simboli, kas sniedz viegli uztveramu, noderīgu papildus informāciju par auga ziedēšanas laiku, augšanas apstākļiem un to vai augs ir indīgs, izmantojams ārstniecībā vai tā ir īpaši aizsargājama suga. Ērtākai noteicēja lietošanai augi ir sagrupēti pēc to ziedu krāsas, kas atvieglo sugas meklēšanu nespeciālistam.

Projekta ietvaros izdoti 1 000 eksemplāri, kas izplatīti Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrā lauku attīstības speciālistiem un Lauku atbalsta dienesta bioloģiski vērtīgu zālāju kontrolieriem. Sugu noteicējs palīdzēs gan speciālistiem, gan kontrolieriem iepazīties ar sugām, pēc kurām nosaka zālāja bioloģisko vērtību, kā arī varēs iepazīstināt zālāju apsaimniekotājus ar šīm sugām. Nākotnē, piesaistot finansējumu, plānots izdot papildus tirāžu, kuru izplatīt zālāju īpašniekiem, zemniekiem.

Nora Rustanoviča

Eiropas saulpurene *Trollius europaeus* jeb sviesta pika ir mitru un slapju bioloģiski vērtīgu pļavu indikatorsuga.
Foto: Andris Klepers

Semināra dalībnieki dodas mācību pastaigā pa purvu.
Foto: Māra Pakalne

Dabas aizsardzība ir arī atklāta komunikācija –
diskusija ar sabiedrību par attieksmi pret dabu.
Foto: Daiga Brakmane

Purvu ekskursijas vadīšanas apmācības seminārs

Norises laiks: 2008. gada jūnijs – 2008. gada oktobris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Norises vietas: Dabas liegumi „Cenas tīrelis” un „Stiklu purvi”

Projekta vadītāja: Māra Pakalne

Mērķis: organizēt divu dienu izglītojošu apmācības semināru, lai tā dalībnieki – skolotāji un citi interesenti – varētu patstāvīgi vadīt ekskursijas purvos.

Kā semināra vietas izvēlēts Cenas tīrelis un Vasenieku purvs, kurās EK LIFE-Daba projekta „Purva biotopu aizsardzība plāna īstenošana Latvijā” ietvaros ierīkotas purva laipas un torņi, izvietoti stendi. Semināra vietās sastopami gan reti, gan arī purviem raksturīgi augi, dzīvnieki un biotopi. Līdz ar to eksperti semināra dalībniekiem varēja sniegt plašu informāciju par purvu vērtībām.

Seminārs notika 2008. gada 26. un 27. septembrī. Tajā piedalījās 30 dalībnieki no Ventspils un Talsu rajoniem, Rīgas un tās apkārtnes skolām. Dalībnieki bija bioloģijas, ģeogrāfijas un dabas zinību skolotāji, reģionālo vides pārvalžu speciālisti un citi interesenti, kuri nākotnē varētu patstāvīgi vadīt purvu ekskursijas pa Cenas tīreļa un Vasenieku purva laipām.

Purvu seminārs ietvēra gan teorētisku, gan praktisku apmācību par purvu vērtībām, aizsardzību, apsaimniekošanas nepieciešamību un tās metodēm. Dalībnieki varēja noklausīties ekspertu lekcijas par purvu veidošanos, purva biotopiem, augu, kukaiņu un putnu sugām. Ekskursiju laikā uz Cenas tīreli un Stiklu purviem, kas ir īpaši aizsargājamas dabas teritorijas Latvijā, praktiskajās nodarbībās dalībnieki iepazīstināti ar purvu veidošanās likumsakarībām, kūdras paraugos sastopamajiem augiem, kas auguši purvos pirms vairākiem tūkstošiem gadu un pēc kuriem var spriest par purvu veidošanos vēsturi.

Gan lekciju, gan purvu ekskursiju laikā dalībnieki uzzināja par Latvijas purvu tipiem, tajos sastopamajiem augiem un dzīvniekiem. Ekskursiju laikā dalībniekiem mācītas purva augu un sēņu sugas, kā arī purva biotopi. Semināra dalībnieki iepazīstināti ar dendroekoloģisko un hidroloģisko pētījumu nozīmi purvos, kā arī ar purvu apsaimniekošanas rezultātiem Cenas tīrelī un Vasenieku purvā. Dalībniekiem izdalīti metodiski un informatīvi izglītojoši materiāli, kā arī bukleti par Cenas tīreli, Stiklu un Klāņu purviem, kā arī purva augu un dzīvnieku ceļvedis.

Māra Pakalne

Seminārs par sabiedrisko attiecību nozīmi dabas aizsardzības jomā strādājošajiem

Norises laiks: 2008. gada jūnijs – 2008. gada augusts

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Norises vieta: Semināra norises vieta – Rīga, dalībnieki no visas Latvijas

Projekta vadītāja: Ilze Salna

Mērķis: veicināt Latvijas dabas aizsardzības institūciju un organizāciju kapacitāti, turpinot 2007. gadā uzsāktu apmācību par sabiedrisko attiecību pamatprincipiem, kas izmantojami darbā ar sabiedrību, veicinot vides apziņas veidošanos, apgūt praktiskās zināšanas un pilnveidot prasmi tās izmantot.

Apmācību semināra programma veidota, pamatojoties uz iepriekšējā semināra dalībnieku aptaujas rezultātiem, līdz ar to seminārā iekļautās tēmas atbilda mērķa auditorijas interesēm.

Seminārā piedalījās 56 Latvijas dabas aizsardzības institūciju un organizāciju darbinieki, kuru ikdienas darba pienākumi ir saistīti ar komunikāciju procesu ar sabiedrību. Semināra gaitā sniegtas teorētiskās zināšanas par iekšējo komunikāciju nozīmi organizācijās, par sadarbības organizēšanu ar plašsaziņas līdzekļiem, kā arī par komunikāciju krīzes situācijās. Teorētiskās zināšanas nostiprinātas praktiskajā apmācībā. Dalībnieki atzina, ka iegūtās zināšanas ļaus turpmāk uzlabot sadarbību ar medijiem.

Visām organizācijām, kuru pārstāvji piedalījās seminārā, nosūtīta projekta ietvaros sagatavotā brošūra „Sabiedriskās attiecības dabas aizsardzībā. Preses materiālu sagatavošana. Iekšējās komunikācijas”, kas izmantojama kā rokasgrāmata, organizējot sadarbību ar plašsaziņas līdzekļiem un komunikāciju procesu institūciju iekšienē. Brošūrā apkopotas galvenās semināra tēzes. Izdevums turpina LDF iepriekš izdoto brošūru sēriju par sabiedrisko attiecību instrumentu izmantošanu dabas aizsardzības institūciju darbā. Ilgtermiņa ieguvums no projekta īstenošanas – pieaug dabas aizsardzības institūciju un organizāciju atbildīgo darbinieku un sabiedrisko attiecību speciālistu izpratne par sabiedrisko attiecību nozīmi, nostiprināsies praktiskās iemaņas teorētisko zināšanu izmantošanai, lai ikdienā veidotu mērķtiecīgu, efektīvu komunikāciju dabas aizsardzības institūciju un organizāciju iekšienē, kā arī ar dažādām sabiedrības grupām par dabas aizsardzības jautājumiem. Līdz ar to pieaug dabas aizsardzības institūciju profesionalitāte komunikācijā ar sabiedrību, nodrošinot sabiedrības izpratnes pieaugumu par dabas aizsardzības jautājumiem.

Ilze Salna

Vislatvijas makulatūras vākšanas akcija un konkurss „Zaļākā klase”

Norises laiks: 2008. gada oktobris – 2009. gada maijs

Finansētājs: Swedbank

Sadarbības partneri: Papīrfabrika „Līgatne” un SIA „Kravu Eksperti”

Norises vieta: visa Latvija

Projekta vadītāja: Zaiga Pulkstene

Mērķis: veicināt bērnu un jaunatnes interesi par resursu otrreizējo pārstrādi, videi draudzīgu dzīvesveidu un dabas daudzveidības saglabāšanu.

Ar katru gadu palielinās kopējais atkritumu apjoms un papīra īpatsvars tajā. Katra savāktā makulatūras tonna izglābj apmēram 13 kokus. Lai veicinātu skolu bērnu, jaunatnes un viņu vecāku interesi par resursu otrreizēju pārstrādi un citiem ar vidi un dabu saistītajiem jautājumiem, notiek Vislatvijas makulatūras vākšanas akcija un konkurss „Zaļākā klase”. Makulatūras vākšanas akcijā skolas par katru savāktu tonnu saņem 10 kg otrreizēji pārstrādāta zīmēšanas papīra. Konkursa uzvarētājiem balvā būs ekskursija uz Gaujas nacionālo parku un Līgatnes papīrfabriku un grāmatas no izdevniecībām „Pētergailis” un „Jāņa Rozes apgāds”.

Makulatūras vākšanas akcijai pieteicās 448 skolas un konkursam „Zaļākā klase” – 836 klases no 254 Latvijas skolām. Divu mēnešu laikā 2008. gadā makulatūras vākšanas akcijas ietvaros pārstrādei nogādātas apmēram 330 tonnas makulatūras no 69 skolām. Erudīcijas jautājumu un radošo uzdevumu konkurss „Zaļākā klase” notiek trīs kārtās un trīs vecuma grupās. Katrā kārtā tiek uzdoti pieci jautājumi un viens radošais uzdevums. 2008. gadā noslēdzās konkursa pirmā kārtā. Tajā, atbildot uz jautājumu „Kā mūsu klase dzīvo „zaļi”?”, populārākā atbilde ir piedalīšanās dažādās apkārtnes sakopšanas talkās, atkritumu šķirošana, dalība vidi saudzējošās akcijās – bērni stāda kokus, rūpējas par putniem un ikdienā izmanto auduma maisiņus. Jaunieši cenšas doties uz skolu ar kājām un velosipēdu vai izmanto sabiedrisko transportu. Radošu pieeju jaunieši izrādīja arī resursu taupīšanā, pierādot mūsdienīgu un ilgtspējīgu domāšanu un rīcību.

Latvijā aug zinoša, par dabas saudzēšanu domājoša paaudze. Tas ļauj cerēt, ka Latvijas nākotni veidos atbildīgi cilvēki. Tomēr vēl daudz jāpaveic bērnu un jaunatnes izglītošanā, lai palielinātu viņu izpratni par dabas daudzveidību un iespējām to saglabāt.

Zaiga Pulkstene

Saķīpotā makulatūra Līgatnē gaida, kad to atkal pārstrādās papīrā.
Foto: Zaiga Pulkstene

Swedbank „zaļā filiāle”

Septembrī Swedbank sadarbībā ar Latvijas Dabas fondu izveidoja pirmo videi draudzīgo filiāli. Filiāle „Reval” Rīgā kopš 10. septembra ir ievērojusi Latvijas Dabas fonda speciālistu izstrādātos ieteikumus tā kļūstot par Swedbank „zaļo filiāli”. Rezultāti bija patiesi iedvesmojoši, kas rosināja šo pieredzi pakāpeniski pārņemt arī citās Swedbank struktūrvienībās.

„Zaļās filiāles” projekts norisinājās no 2008. gada augusta līdz oktobrim. Projekta sagatavošanas posmā veikts rūpīgs izpētes darbs – esošā stāvokļa novērtējums un rekomendāciju izstrāde. Augustā mērīti un novēroti dažādi rādītāji – ūdens un elektrības patēriņš, papīra lietošanas apjomi, filiāles darbinieku ikdienas paradumi birojā, nokļūšanā līdz tam un vēl citi faktori.

Kopš 10. septembra filiāles „Reval” darbinieki ikdienā ievēroja Latvijas Dabas fonda speciālistu ieteikumus – taupīgāk patērēja ūdeni un elektrību, lietoja dabai draudzīgu un arī vieglāku papīru, rosināja savus klientus uzzināt vairāk par „zaļajām” iespējām ikdienā ar pašu piemēru.

Līdz ar to „zaļā filiāle” mēneša laikā ietaupīja 20 kg papīra, kas ir būtisks ieguvums apkārtējai videi. Tāpat „zaļā filiāle” ir ietaupījusi 206 kW/h elektroenerģijas. Dabas ieguvums no mazākas enerģijas ražošanas jaudas nepieciešamības ir gan tiešā veidā (netiek tērēts kurināmais, kura ieguve, transportēšana un kurināšana pati par sevi ir resursu ietilpīga; atmosfēru nepiesārpo izplūdes gāzes u.c.) vai netieši – izvairoties no iespējama apdraudējuma dabas ekosistēmai.

„Zaļajā filiālē” tika īstenotas arī vairākas citas darbības:

- lai rosinātu darbiniekus doties uz darbu ar sabiedrisko transportu, banka dāvināja viņiem sabiedriskā transporta braukšanas kartes;
- uz videi draudzīgu rīcību rosināja bankas noformējums, piemēram, „zaļajā filiālē” tika izvietota informācija par darbinieku zaļajām aktivitātēm, tāpat darbinieki lietoja un apmeklētājiem septembra mēnesī dāvināja papīra pildspalvas, bet palīgi Hanss un Grieta ar zaļajiem padomiem uzlīmišu veidā uz datoriem, printeriem un citviet atgādina bankas darbiniekiem taupīt elektroenerģiju, papīru un ūdeni.

Ar „zaļās filiāles” darbiniekiem tikās Latvijas Dabas fonda sabiedrisko attiecību vadītājs Andris Klepers, lai izskaidrotu videi draudzīgas rīcības nozīmīgumu. Tāpat Latvijas Dabas fonds sagatavoja videi draudzīgas rīcības ieteikumus „zaļās filiāles” darbiniekiem, kas bija noderīgs palīgs darbinieku darba un privātajā ikdienā.

Andris Klepers

Swedbank palīgi Hanss un Grieta aicina darbiniekus taupīt resursus ikdienā un šķirot atkritumus.
Swedbank reklāmas materiāls

Ikviens projekta realizēšanā ir iesaistīta daļa no Latvijas Dabas fonda. Tie nav printeri, faksi un datori. Tie ir labākie eksperti, grāmatveži, projektu vadītāji, sabiedrisko attiecību koordinatori, asistenti, kartogrāfi, speciālisti un draugi. Visi kopā

Latvijas Dabas fonda darbinieki:

Ainārs Auniņš
 Aivars Petriņš
 Andris Klepers
 Baiba Strazdiņa
 Daiga Brakmane
 Edmunds Račinskis
 Gunārs Balodis
 Gunārs Pētersons
 Gunita Pužule
 Ieva Rove
 Ilze Danefelde
 Inese Pudāne
 Inga Račinska
 Ivars Kabucis
 Jānis Priednieks
 Jānis Reihmanis
 Juris Nusbaums
 Lelde Eņģele
 Liene Salmiņa
 Līga Bernāne
 Maija Medne
 Marina Slaikovska
 Māra Pakalne
 Nora Rustanoviča
 Rūta Sniedze
 Stella Aļukeviča
 Valda Baroniņa
 Viesturs Lārmanis
 Viktors Jefimovs
 Voldemārs Spuņģis
 Zaiga Pulkstene

Lai efektīvāk sasniegtu izvirzītos mērķus, Latvijas dabas fonds ir vairāku starptautisku vides organizāciju biedrs:

Eiropas Vides birojs

Centrālās un Austrumeiropas Darba grupa bioloģiskās daudzveidības uzlabošanai

Planta Europa ir valstisku un nevalstisku organizāciju apvienība, kas darbojas savvaļas augu un sēņu sugu aizsardzības un saglabāšanas jomā

2008. gadā Latvijas Dabas fonda projektus un darbību finansiāli atbalstījuši:

Latvijas vides aizsardzības fonds

VIDES

MINISTRIJA

2008. gadā īstenotajos projektos LDF sadarbojies ar 68 pašvaldībām.

Natura 2000 – Eiropas aizsargājamo teritoriju tīkls

Dabas aizsardzība Latvijā šobrīd cieši saistās ar *Natura 2000* jēdzienu. *Natura 2000* ir vienots aizsargājamo teritoriju tīkls visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kas ir nozīmīgs dažādu īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu aizsardzībai un saglabāšanai. *Natura 2000* teritoriju tīkls aizņem 20 % Eiropas Savienības valstu kopējās teritorijas (Latvijā 11,9 % valsts teritorijas, iekļaujot pavisam 336 īpaši aizsargājamas dabas teritorijas).

Latvijas Dabas fonds

Mazcenu aleja 3 (2. stāvā)
Jaunmārupe, LV-2166
Tālr.: 67830999, fakss: 67830291
E-pasts: ldf@ldf.lv
www.ldf.lv

Putniem nozīmīgās vietas Latvijā

Putniem nozīmīgās vietas ir putnu aizsardzībai starptautiski nozīmīgas vietas, kas tiek veidotas, lietojot standartizētus, starptautiski saskaņotus kritērijus. Šajās teritorijās putni, tajā skaitā aizsargājamas putnu sugas, ievērojamā skaitā ligzdo vai pulcējas migrācijas laikā.

Putniem nozīmīgo vietu programma ir globāla iniciatīva, ko īsteno starptautiskā putnu aizsardzības organizāciju savienība *BirdLife International* ar mērķi noteikt un aizsargāt pasaules putniem – pirmkārt jau retajām un apdraudētajām sugām – vissvarīgāko vietu tīklu. Šīs vietas var pārkļūties ar nacionālas nozīmes vai *Natura 2000* teritorijām.

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Latvijā

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas atrodas īpašā valsts aizsardzībā, lai sargātu un saglabātu dabas daudzveidību – retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus, dendroloģiskos stādījumus un dižkokus, kā arī sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

Latvijā īpaši aizsargājamām dabas teritorijām ir izdalītas septiņas dažādas teritoriju kategorijas – dabas rezervāti, nacionālie parki, biosfēras rezervāts, dabas liegumi, dabas parki, aizsargājamo ainavu apvidi, dabas pieminekļi. Tās savstarpēji atšķiras ar teritorijas izveidošanas mērķiem, teritorijas platību un dažādu aizsardzības pakāpi – atļautajām un aizliegtajām darbībām.

Rubenis *Tetrao tetrix*
Foto: Aivars Petriņš

Nāc dabā un pastāsti arī citiem, ko redzēji!

Pārskatu sagatavoja:
Daiga Brakmane

Makets: Zane Neimane

Vāka foto: Viesturs Lārmanis –
Sija *Garrulus glandarius* spalva

Šis izdevums veidots ar Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas finansiālu atbalstu EEZ finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finansējuma ietvaros un ar Latvijas valsts finansiālu atbalstu no Sabiedrības integrācijas fonda. Par izdevuma saturu atbild nodibinājums „Latvijas Dabas fonds”.

Iespiests: Jelgavas tipogrāfijā

2009

Dabasdati.lv

Globālā tīmekļa vietnē www.dabasdati.lv vari pastāstīt, kādi putni redzēti brīvdienās, kādi ziedi saplaukuši piemājas pļavā vai cik stirnu ganījās mežmalā. Tur ikviens var ievietot dabā nobildēto, lai ar ekspertu palīdzību atpazītu, ko redzējis. Tas būs interesanti pašam un lietderīgi dabas aizsardzībā strādājošajiem.